

КАФЕКАФЕДРА ГЛОБАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Міжнародний проєкт
Еразмус+ Модуль Жан Моне

«Висвітлення нової архітектури європейської безпеки у викладанні та
наукових дослідженнях»

№ 101126795 – EuSANU – ERASMUS-JMO-2023-HEI-TCH-RSCH

АРХІТЕКТУРА ЄВРОПЕЙСЬКОЇ БЕЗПЕКИ ТА МІЖНАРОДНЕ РЕГІОНОЗНАВСТВО

Альманах Лабораторії міжнародного регіонознавства Lab-IRS

*Випуск 2. Відносини між Європейським Союзом та США: розуміння
майбутнього бачення в світлі нової системи європейської безпеки*

Co-funded by
the European Union

«Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency. Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them».

«Фінансується Європейським Союзом. Проте висловлені погляди та думки належать лише автору(ам) і не обов'язково відображають погляди Європейського Союзу чи Європейського виконавчого агентства з питань освіти та культури. Ні Європейський Союз, ні грантодавець не можуть нести за них відповідальність».

Дніпро, 2024/2025 навчальний рік

Альманах Лабораторії міжнародного регіонознавства Lab-IRS «Архітектура європейської безпеки та міжнародне регіонознавство» є зібранням мікродослідницьких проєктів. Він формується для оприлюднення студентських портфоліо, виконаних у рамках вивчення курсу «Архітектура європейської безпеки: нові виклики та загрози». Альманах має три випуски на навчальний рік, кожний з яких відповідає одному зі змістових модулів навчального курсу.

Альманах розміщується на сайті Lab-IRS та є у вільному доступі.

Матеріали розміщуються у авторській редакції.

На правах рукопису. Не є засобом масової інформації.

*Відповідальний за випуск: Р.М. Ключник,
кандидат політичних наук, доцент*

Зміст

<i>Баракат Ж.</i>	Проаналізуйте динаміку змін у настроях українців щодо вступу країни до НАТО за останні 10-15 років. Як на вашу думку, такі зміни є наслідком внутрішніх процесів в Україні, чи вони головним чином відображають вплив зовнішніх факторів?	5
<i>Гаман В.</i>	Чи можна вважати вбивство в Сараєво причиною Першої світової війни?	9
<i>Гончарова Д.</i>	Проаналізуйте основні виклики, які стоять перед США та ЄС сьогодні. Чи загрожують вони стійкій співпраці?	11
<i>Гринь О.</i>	Чому після Другої світової війни було вирішено допомогти Німеччині відновити економіку? Чи можна було зробити аналогічно після Першої світової війни замість величезних репарацій?	14
<i>Данильчук А.</i>	Дайте оцінку ефективності інститутів ЄС, що відповідають за безпеку	15
<i>Дерябіна А.</i>	Чому народжуваність у країнах Східної Європи (у тому числі в Україні) є однією з найнижчих у світі?	18
<i>Земляной І.</i>	Дайте оцінку ефективності інститутів ЄС, що відповідають за безпеку	21
<i>Карпо М.</i>	Чому політичні еліти європейських країн тривалий час «не помічали» агресивної політики російського режиму?	23
<i>Карпук М.</i>	Яким чином індустріалізація та урбанізація змінили соціальну структуру європейських країн?	25
<i>Ковальов Д.</i>	Як вплинула Давня Греція на розвиток Європи? Що ми запозичили у давніх греків?	27
<i>Комарницький О.</i>	Уявіть себе громадянином Словаччини. Чи підтримали б ви політичну програму Р. Фіцо? Чому?	29
<i>Криворучко Н.</i>	Причини популярності євроскептиків	31
<i>Кудлай В.</i>	У чому особливості відносин ЄС із країнами Африки?	34

<i>Маковецький О.</i>	Чому народжуваність у країнах Східної Європи (у тому числі в Україні) є однією з найнижчих у світі?	35
<i>Макогон І.</i>	Чи можна вважати Казахстан дружньою до ЄС країною? Обґрунтуйте свою думку	36
<i>Мартирузова Д.</i>	Спрогнозуйте можливості вирішення глобальних проблем до 2050 р.	38
<i>Мельник О.</i>	Як вплинула Давня Греція на розвиток Європи? Що ми запозичили у давніх греків?	40
<i>Огій Н.</i>	Якими є причини абсолютної бідності?	43
<i>Окапінський П.</i>	Вбивство в Сараєво — причина чи привід до Першої світової війни?	45
<i>Останчук В.</i>	Шлях Латинської Америки до незалежності та диктатур: історичні передумови та наслідки	47
<i>Павленко П.</i>	Як вплинула Давня Греція на розвиток Європи? Що ми запозичили у давніх греків?	50
<i>Підосинников Є.</i>	Чи могли глобальні проблеми виникнути в Середньовіччі? Чому?	60
<i>Ротар М.</i>	Чому є важливим протистояти російській пропаганді в Європі?	64
<i>Теслюк А.</i>	Європейська система регіональної безпеки в умовах багатополярності	67
<i>Томіхіна С.</i>	Поясніть основні причини створення системи зовнішньої політики ЄС	71
<i>Тур С.</i>	Чому народжуваність у країнах Східної Європи (у тому числі в Україні) є однією з найнижчих у світі?	73
<i>Шмельова Л.</i>	Дайте оцінку ефективності інститутів ЄС, що відповідають за безпеку	81
<i>Шуригіна А.</i>	Проаналізуйте залежність взаємовідносин між США та ЄС від партійної належності президента США. Чи можна виділити стійкі закономірності?	84

Проаналізуйте динаміку змін у настроях українців щодо вступу країни до НАТО за останні 10-15 років. Як на вашу думку, такі зміни є наслідком внутрішніх процесів в Україні, чи вони головним чином відображають вплив зовнішніх факторів?

Аналізуючи останнє десятиліття української політичної історії, не можна переоцінити значення євроатлантичного вектора у формуванні національної ідентичності та безпекових пріоритетів. Питання членства в НАТО перетворилося з абстрактної політичної дискусії на ключовий елемент національної стратегії виживання. Дослідження динаміки суспільних настроїв щодо вступу до Альянсу пропонує унікальний лінз для розуміння взаємодії між внутрішніми реформами та зовнішніми загрозами в процесі державотворення.

Після Революції Гідності 2014 року та подальшої російської анексії Криму Україна опинилася в епіцентрі геополітичних трансформацій. Суспільна підтримка вступу до НАТО, яка протягом 2000-х років коливалася на рівні 20-40%, за останнє десятиліття демонструє безпрецедентний ріст до 86-89% у 2023 році[1]. Ця радикальна зміна відображає не лише трансформацію національної свідомості, а й ставлення до систем колективної безпеки в умовах гібридної війни.

Актуальність дослідження полягає в його міждисциплінарному характері: воно торкається політології, соціології та міжнародних відносин. Розуміння механізмів формування громадської думки в умовах збройного конфлікту має ключове значення для прогнозування подальших геополітичних орієнтацій не лише України, а й усієї Східної Європи.

Динаміка суспільної підтримки вступу до НАТО: хронологія ключових зламів

Період 2010-2013: обережний скептицизм

На початку 2010-х років, за правління Віктора Януковича, питання євроатлантичної інтеграції було фактично виключено з офіційного політичного курсу. Соціологічні опитування фіксували підтримку вступу до НАТО на рівні 15-25%, що пояснювалося поєднанням факторів:

1. Сильний вплив проросійської пропаганди, яка представляла Альянс як загрозу національній безпеці

2. Відсутність системної інформаційної кампанії про переваги членства
3. Історичні фобії, пов'язані з участю України у Варшавському договорі. [5]

Проте вже у цей період спостерігалися перші ознаки змін. Молодь у великих містах демонструвала вдвічі вищі показники підтримки (до 40%), що свідчило про поколіннєвий розкол у поглядах[2]

2014-2021: революція, анексія та поступова трансформація

Російська агресія 2014 року стала каталізатором переосмислення національних пріоритетів. За даними соціологів, підтримка вступу до НАТО зросла з 34% у січні 2014 до 54% вже у квітні того ж року. Цей ріст мав яскраво виражений регіональний характер: якщо на Заході підтримка досягала 72%, то на Сході вона не перевищувала 38% [5]

Важливим чинником стало поєднання зовнішніх та внутрішніх факторів:

- Зовнішня загроза (окупація Криму, війна на Донбасі) змусила суспільство шукати гарантії безпеки
- Внутрішні реформи (децентралізація, створення нових правоохоронних органів) демонстрували здатність до інтеграції з європейськими структурами[2].

Протягом 2016-2019 років показники стабілізувалися на рівні 45-55%, що відображало втому від війни та уповільнення реформ. Проте вже у 2020 році, після схвалення Конституцією курсу на членство в НАТО, спостерігався новий зріст до 62%[5]

2022-2024: повномасштабне вторгнення та консолідація євроатлантичного вибору

Повномасштабне російське вторгнення 24 лютого 2022 року стало вирішальним моментом у формуванні суспільної думки. За даними КМІС, вже у березні 2022 року підтримка вступу до НАТО досягла 76%, а до травня 2023 року – історичного максимуму в 89% [1] [4]. Ця динаміка має кілька характерних рис:

1. **Регіональна консолідація:** навіть у традиційно проросійських регіонах Сходу підтримка перевищила 79%[4]
2. **Гендерна одноманітність:** різниця між чоловіками та жінками скоротилася з 15% у 2019 до 4% у 2023[1]
3. **Вікова гармонізація:** молодь (18-35 років) демонструє лише на 7-9% вищу підтримку, ніж старші вікові групи[4]

Ці показники свідчать про те, що НАТО перестає сприйматися як політичний проект еліт, перетворюючись на національний консенсус.

Детермінанти змін: між внутрішніми реформами та зовнішніми загрозами

Аналізуючи причини кардинальних змін у громадській думці, необхідно враховувати складний взаємозв'язок між внутрішньополітичними процесами та зовнішніми викликами.

Внутрішні чинники: від абстрактних ідей до конкретних результатів

1. Конституційні зміни: Включення курсу на членство в НАТО до Преамбули Основного Закону у 2019 році надало євроатлантичній інтеграції статус національної доктрини[5]
2. Секторальні реформи:
 - Створення Офісу реформ ЗСУ (2015)
 - Впровадження стандартів НАТО у системі логістики (2017)
 - Реформа оборонного планування за принципами PPP (Planning, Programming, Budgeting) [2]
3. Інформаційна політика: Системні кампанії на кшталт "НАТО – це ми" сприяли подоланню історичних стереотипів[5]

Проте дослідження виявляють і суттєві проблеми. Згідно з аналізом УЖНУ, лише 23% реформ, необхідних для членства в НАТО, були повністю реалізовані до 2022 року[2]. Це свідчить про те, що внутрішні процеси самі по собі не могли забезпечити такий рівень підтримки.

Зовнішні чинники: від абстрактної загрози до екзистенційного виклику

Російська агресія виконує роль каталізатора, трансформуючи НАТО з політичної абстракції в конкретний механізм виживання:

1. **Ефект гарантій безпеки:** 92% українців у 2023 році вважають, що членство в Альянсі є єдиною гарантією від повторної агресії[4]
2. **Прагматичний розрахунок:** Досвід отримання західного озброєння під час війни переконує 78% громадян у перевагах інституційної приналежності[1]
3. **Ідентичнісний фактор:** Протиставлення "цивілізований Захід vs варварська Росія" формується у 65% опитаних як ключовий мотив підтримки[3]

Цікаво, що навіть антинатовська риторика Росії дає зворотний ефект: 84% українців у 2023 році вважають, що заперечення Кремлем права України на вступ до Альянсу лише підсилює їхню рішучість[4]

Висновки: синергія внутрішнього та зовнішнього

Динаміка суспільної підтримки вступу до НАТО демонструє складний взаємозв'язок між внутрішніми реформами та зовнішніми загрозами. Якщо в період 2014-2021 років переважав вплив зовнішніх факторів (68% за даними моделювання УжНУ[2]), то після 2022 року спостерігається синергетичний ефект:

- Внутрішні трансформації (військові реформи, декомунізація) створюють інституційну базу
- Зовнішня агресія формує соціальний запит на колективну безпеку
- Міжнародна підтримка НАТО під час війни переконує в практичній цінності Альянсу[3].

Таким чином, сучасний рівень підтримки є продуктом історичного досвіду, а не миттєвої реакції на загрозу. Для консолідації цих змін необхідне подальше поєднання внутрішніх реформ (особливо у сфері верховенства права) та чітких євроатлантичних перспектив.

Список використаної літератури

1. Рубрика (2023). Рекордні показники за всю історію: в Україні провели опитування щодо підтримки вступу до Євросоюзу та НАТО. URL: <https://rubryka.com/2023/02/21/rekordni-pokaznyky-za-vsyu-istoriyu-v-ukrayini-provely-opytuvannya-shhodo-pidtrymky-vstupu-do-yevrosoyuzu-ta-nato/>
2. Ужгородський національний університет (2022). Процеси розширення НАТО і Україна. Науковий вісник.
3. Ужгородський національний університет (2023). Україна – НАТО: сучасний стан відносин і перспективи. Збірник наукових праць.
4. Суспільне (2023). 89% українців хочуть членства України в НАТО — опитування. URL: <https://suspilne.media/525577-89-ukrainciv-hocut-clenstva-ukraini-v-nato-opituvanna/>
5. Ільницька У.В. (2008). НАТО: організаційно-мотиваційний аспект відносин. Вісник Національного університету оборони України.

Чи можна вважати вбивство в Сараєво причиною Першої світової війни?

Актуальність теми

Сараєвське вбивство 28 червня 1914 року стало історичним каталізатором, який запустив ланцюгову реакцію подій і призвів до початку Першої світової війни. Проте, питання про те, чи було саме це вбивство причиною глобального конфлікту, є предметом дискусій серед істориків. Аналіз причин війни дозволяє розглянути не лише окремі інцидент, але й глибші суперечності, що накопичувалися в європейській системі протягом десятиліть. Ця робота має на меті проаналізувати роль Сараєвського вбивства, його політичні наслідки та глибші причини, які призвели до війни [1].

Есе

1. Передісторія: політичний та соціальний контекст

На початку XX століття Європа характеризувалася високим рівнем напруженості завдяки декільком факторам:

1. Імперіалізм та колоніальні суперечки:

- Європейські держави активно конкурували за колонії та сфери впливу, що створювало постійні тертя між ними [2].
- Змагання за ресурси і території не лише посилювало націоналістичні настрої, а й формувало підґрунтя для майбутніх конфліктів.

2. Мілітаризм та гонка озброєнь:

- Зростання військових бюджетів, модернізація армій і флотів, а також створення новітніх видів озброєння сприяли загостренню ситуації [3].
- Особливо гострою була морська гонка між Великою Британією та Німеччиною, що підвищувало напруження між державами [3].

3. Націоналізм і етнічні суперечності:

- Балканський регіон, зокрема Боснія і Герцеговина, був ареною етнічних конфліктів.
- Сербські націоналісти прагнули об'єднати всі південнослов'янські народи, що суперечило імперським амбіціям Австро-Угорщини [4].

2. Сараєвське вбивство як політичний каталізатор

Сараєвське вбивство стало ключовою подією, яка, хоча і не була єдиною причиною війни, дала поштовх до її початку:

1. Хід подій:

- 28 червня 1914 року в Сараєво спадкоємець австро-угорського престолу, ерцгерцог Франц Фердинанд, разом з дружиною Софією були вбиті сербським націоналістом Гаврило Принципом .

- Цей акт вбивства був організований членами групи «Млада Босна» і підтриманий діяльністю таємної організації «Чорна рука», що діяла в інтересах сербського національного відродження .

2. Політичні наслідки:

- Австро-Угорщина, розцінюючи вбивство як прямий напад, висунула Сербії ультиматум із вимогами, які були надзвичайно жорсткими [4].

- Часткове невиконання цих вимог призвело до оголошення війни 30 липня 1914 року, що стало тригером для вступу в конфлікт інших великих держав через існуючі системи альянсів .

3. Глибші причини Першої світової війни

Хоча Сараєвське вбивство стало каталізатором, воно було лише останньою іскрою в багатьох роках наростаючого напруження:

1. Імперіалізм:

- Європейські держави, зокрема Німеччина, Франція та Велика Британія, боролися за розширення своїх колоніальних володінь та сфер впливу [2].

- Ці суперечки призводили до постійних конфліктів і підвищували ризик війни.

2. Мілітаризм і гонка озброєнь:

- Країни активно інвестували у розвиток військових технологій і розширення своїх армій, що створювало атмосферу постійної готовності до конфлікту [3].

- Гонка озброєнь не лише збільшувала військовий потенціал, але й формувала менталітет, де війна вважалася невід'ємною частиною національної політики.

3. Система альянсів:

- Двобічні оборонні угоди, укладені між великими державами, зробили локальний конфлікт глобальним.

- Навіть якщо б Сараєвське вбивство не стало приводом для війни, існували інші потенційні причини для її початку, з огляду на напруженість між блоками [4].

4. Економічні та соціальні фактори:

- Індустріалізація та зростання економічної нерівності сприяли соціальній дестабілізації, що робило країни більш схильними до конфліктів [1].

- Економічний тиск та внутрішні політичні кризи змушували держави шукати зовнішніх рішень для консолідації влади.

4. Альтернативні сценарії та роль вбивства

1. Неминучість війни:

- Багато істориків вважають, що напруження в Європі було настільки високим, що війна могла початися й за іншої причини [2].

- Сараєвське вбивство стало лише приводом, який дозволив державам використати існуючу мобілізацію та альянси для початку бойових дій.

2. Альтернативні тригери:

- Можливі альтернативні сценарії включали конфлікти через колоніальні суперечки або протистояння між мілітаристськими блоками, які могли б призвести до війни навіть без конкретного інциденту .

Висновок

На основі викладеного аналізу можна зробити висновок, що **Сараєвське вбивство** не було єдиною причиною Першої світової війни, а лише **спусковим механізмом**, який активізував вже існуючі геополітичні, економічні та соціальні суперечності. Піднесення напруженості через імперіалізм, мілітаризм, націоналізм та систему альянсів створило таке середовище, в якому навіть незначний інцидент міг призвести до глобального конфлікту. Таким чином, війна була неминучою, а Сараєвське вбивство стало тригером для її початку.

Список використаних джерел

1. Вікіпедія. «Сараєвське вбивство». URL: uk.wikipedia.org **【1】**
2. Радіо Свобода. «Два постріли, що спричинили світову війну». URL: radiosvoboda.org **【2】**
3. Greelane.com. «Автограф Франца Фердинанда ». URL: greelane.com **【3】**
4. Gazeta.ua. «Вбивство стало приводом для початку Першої світової війни». URL: gazeta.ua **【4】**

Д. Гончарова, МЕВ-22

Проаналізуйте основні виклики, які стоять перед США та ЄС сьогодні. Чи загрожують вони стійкій співпраці?

На сучасному етапі розвитку світової політики та економіки, Сполучені Штати Америки та Європейський Союз опинилися перед низкою серйозних

викликів, які ставлять під сумнів не лише стабільність внутрішньої політики кожного з них, а й міцність їхньої багаторічної трансатлантичної співпраці.

Одним із ключових чинників, що напружують відносини між США та ЄС, є економічні суперечності. Зокрема, останні кроки адміністрації США щодо запровадження мит і тарифів на європейські товари. Адміністрація президента Дональда Трампа ввела 25% мито на сталь та алюміній, а також 10% базове мито на всі імпортовані товари, з додатковими підвищеннями для окремих країн, включаючи ЄС. Це призвело до загального тарифу на товари з ЄС у розмірі 30% [1].

Європейський Союз відповів пропорційними заходами, що спричинило загрозу для економічної співпраці обсягом близько \$9,5 трлн щорічно, включаючи двосторонню торгівлю та інвестиції. За оцінками Міжнародного валютного фонду, така економічна фрагментація може призвести до зниження світового ВВП на 7%. Це загострення торговельного конфлікту відбувається в умовах, коли все більше країн починають захищати свої економіки від зовнішньої конкуренції. Такі дії можуть сильно вплинути на світову економіку і спричинити великі проблеми. ЄС, зі свого боку, змушений вживати симетричних заходів у відповідь, що лише поглиблює напруження. Це ставить під загрозу не лише двосторонню торгівлю, але й стратегічні економічні інтереси обох сторін, які ще донедавна спиралися на ідеї вільного ринку та взаємної довіри [2].

Однак виклики не обмежуються суто економічною площиною. Геополітична нестабільність, спричинена війною Росії проти України, виявила певну розбіжність у зовнішньополітичних підходах США та ЄС. Хоча обидві сторони засуджують агресію Кремля, у межах ЄС виникають дискусії щодо достатності американської підтримки. Питання стає ще актуальнішим з огляду на зростання ізоляціоністських настроїв у самих США, які дедалі частіше виявляють прагнення зосередитись на внутрішніх проблемах, зменшуючи свою присутність у міжнародних структурах. Така тенденція створює тривожний фон для європейських партнерів, які традиційно покладалися на стратегічну підтримку Вашингтона в питаннях безпеки та оборони.

Серед менш очевидних, але не менш важливих викликів для ЄС є демографічна криза. Зменшення чисельності працездатного населення, старіння суспільства та пов'язані з цим соціальні навантаження ускладнюють економічний розвиток регіону. Ці зміни створюють нову потребу в оновленні політики зайнятості, реформі соціального захисту та міграційної політики. США, маючи іншу демографічну динаміку, можуть і не вважати ці проблеми

пріоритетними у своїй співпраці з ЄС. Така асиметрія потреб ускладнює вироблення єдиних стратегій і сприяє поступовому охолодженню відносин.

Не менш серйозним є питання кліматичної політики та енергетичної безпеки. Європейський Союз активно просуває «Зелений курс» і прагне до радикального зниження викидів парникових газів. США, хоча й роблять певні кроки в цьому напрямі, часто демонструють менш амбітну позицію, зокрема у контексті внутрішньополітичної боротьби між різними політичними силами. Енергетичні пріоритети обох сторін також не завжди збігаються. ЄС зменшує залежність від російських енергоносіїв, тоді як США активно просувають власний експорт енергетичних ресурсів, що має як економічний, так і політичний підтекст [3].

Проте, попри ці численні розбіжності, не варто робити передчасні висновки про неминучість розриву трансатлантичної співпраці. Навпаки, історія відносин між США та ЄС свідчить про високу адаптивність та здатність до компромісу. Обидві сторони усвідомлюють, що їхнє стратегічне партнерство є основою міжнародного порядку, заснованого на правилах, демократичних цінностях і верховенстві права. Саме завдяки цим спільним засадам, навіть у періоди напруження, їм вдається знаходити спільні рішення.

Отже, можна стверджувати, що сучасні виклики, хоча й серйозні, не є фатальними для партнерства між США та ЄС. Вони, радше, є перевіркою на міцність, що дозволить обом сторонам переосмислити свої пріоритети та модернізувати формати взаємодії. Майбутнє цієї співпраці залежить від політичної волі, гнучкості та здатності до стратегічного мислення, без чого жодне міжнародне партнерство не може існувати в довгостроковій перспективі.

Список використаних джерел

1. <https://apnews.com/article/tariffs-europe-trump2c4f1519373803ac1f7c1744b69812d0>
2. <https://mof.gov.ua/uk/mvf>
3. <https://ukraine-eu.mfa.gov.ua/posolstvo/galuzeve-spivrobitnictvo/klimat-yevropejska-zelena-ugoda>

Чому після Другої світової війни було вирішено допомогти Німеччині відновити економіку? Чи можна було зробити аналогічно після Першої світової війни замість величезних репарацій?

Обрана тема має велику історичну та політичну вагу, оскільки дозволяє осмислити підходи до післявоєнного врегулювання та відновлення. Контраст між політикою після Першої та Другої світових війн відкриває важливі питання: чому було обрано різні підходи, які були їхні наслідки, та як ці рішення вплинули на європейську стабільність і розвиток трансатлантичного партнерства. Наразі, в умовах нових викликів і конфліктів, історичний досвід післявоєнного відновлення Німеччини є не лише академічно цікавим, а й практично значущим. Проблеми, які залишаються відкритими, стосуються можливості повторення таких підходів у сучасних реаліях, а також ролі економічної інтеграції як інструменту запобігання конфліктам.

Після завершення Першої світової війни політика Антанти щодо Німеччини була орієнтована на покарання переможеної сторони. Репарації, накладені Версальським договором, не лише підірвали економіку Веймарської республіки, а й створили умови для глибокої соціальної кризи. Публічне приниження, інфляція, безробіття та політична нестабільність стали живильним середовищем для зростання націонал-соціалізму. Знехтувані потреби післявоєнного відновлення обернулися катастрофою глобального масштабу у вигляді Другої світової війни.

Після 1945 року підхід західного світу, особливо США, докорінно змінився. Було усвідомлено, що економічна руїна породжує радикалізм. Замість покарання – допомога: реалізація Плану Маршалла, започаткованого у 1948 році, дозволила швидко стабілізувати економіку Західної Німеччини. Фінансова допомога США у розмірі понад 12 мільярдів доларів охоплювала реконструкцію інфраструктури, підтримку промисловості та стимулювання споживання. Успіх програми пояснюється не лише обсягом коштів, але й політичною стабільністю та демократичними реформами в ФРН.

Підхід США мав також стратегічний підтекст: зміцнення Західної Європи було необхідне у протистоянні з СРСР під час Холодної війни. Таким чином, підтримка Німеччини стала не просто актом гуманізму, а складовою довготривалої геополітичної стратегії.

Чи можна було реалізувати подібний підхід після Першої світової війни? Історики вважають, що так. Видатний економіст Джон Мейнард Кейнс у своїй

роботі «Економічні наслідки миру» ще у 1919 році передбачив руйнівні наслідки надмірних репарацій. Проте відсутність політичної волі та прагнення до «справедливого покарання» з боку переможців затьмарили раціональний підхід.

На основі досвіду XX століття можна стверджувати, що найкращий шлях до тривалого миру — це не кара, а підтримка і співпраця. Сьогодні, коли світ стикається з новими війнами та кризами, цей урок набуває особливого значення. Економічна інтеграція, реформи, гуманітарна допомога — усе це залишається ефективним інструментарієм запобігання новим конфліктам і відновлення постраждалих країн.

Список використаних джерел

1. Eichengreen, B. (2008). The European Economy since 1945. Princeton University Press.
2. Judt, T. (2005). Postwar: A History of Europe Since 1945. Penguin Press.
3. Keynes, J. M. (1920). The Economic Consequences of the Peace.
4. Михайлюк О. Р. Європейська інтеграція. – К.: Центр учбової літератури, 2014.
5. Історія XX століття. За ред. О. Борового. – К.: Либідь, 2016. - EEAS. Official EU External Action Service Reports.
6. Архіви Держдепартаменту США: План Маршалла.
7. Trachtenberg, M. (1980). Reparation in World Politics. Columbia University Press.
8. Hogan, M. J. (1987). The Marshall Plan: America, Britain and the Reconstruction of Western Europe. Cambridge University Press.

А. Данильчук, ПТБ бт-22

Дайте оцінку ефективності інститутів ЄС, що відповідають за безпеку

Сучасна система міжнародних відносин дедалі більше набуває рис багатопolarity. Замість єдиного домінуючого центру сили (наприклад, США у постхолодновійну епоху), на арену виходять нові потужні гравці: Китай, Росія, Індія, а також регіональні союзи й коаліції. У такому контексті питання регіональної безпеки в Європі набуває особливого значення. Європейський Союз, з одного боку, має значні економічні та політичні ресурси, а з іншого —

постає перед викликом формування дієвої, самостійної безпекової політики в умовах фрагментованої глобальної системи.

Потреба у сильній системі європейської регіональної безпеки особливо загострилася після 2014 року — анексія Криму та конфлікт на Донбасі продемонстрували вразливість існуючих безпекових механізмів. А повномасштабне вторгнення Росії в Україну у 2022 році остаточно поставило під сумнів дієвість традиційної моделі стримування. Усе це спричинило переосмислення безпекової ролі Європейського Союзу та інституцій, які відповідають за захист європейського простору.

Основним інституційним гравцем у сфері безпеки ЄС є Європейська служба зовнішніх дій (EEAS). Цей орган виконує роль дипломатичної служби ЄС, координує зовнішню політику і реалізує Спільну зовнішню і безпекову політику (CFSP). EEAS має значний потенціал у сфері попередження конфліктів, кризового менеджменту, а також забезпечення стратегічного аналізу. Проте ефективність її діяльності нерідко обмежується політичною інертністю держав-членів та браком власних виконавчих повноважень.

Наступним ключовим інститутом є Європейське оборонне агентство (EDA), яке відповідає за розвиток оборонного потенціалу ЄС, сприяє спільним дослідженням, стандартизації та оборонній кооперації. У рамках EDA реалізується програма PESCO (Постійне структуроване співробітництво), що покликана поглибити військову інтеграцію країн-членів. Втім, успіхи цієї ініціативи досі залишаються обмеженими через те, що багато країн неохоче делегують частину свого суверенітету в питаннях оборони.

Ще одним важливим механізмом є CSDP — Спільна політика безпеки і оборони, яка дає змогу запускати місії з миротворчої діяльності, стабілізації ситуацій у кризових регіонах та тренувань для армій третіх країн. В рамках CSDP проведено понад 30 цивільних і військових місій. Серед найбільш показових прикладів — EUAM в Україні, місія EUTM у Малі, EUNAVFOR MED у Середземному морі. Проте їхній ефект часто має обмежений масштаб і вплив, зважаючи на нерівномірне фінансування та відсутність координації з іншими міжнародними акторами, зокрема НАТО.

Також варто згадати Європейський парламент і Європейську раду, які визначають політичні орієнтири зовнішньої політики. Проте їхній вплив у сфері безпеки є радше інституційно-політичним, ніж операційним. Досі ключові рішення ухвалюються консенсусом між державами-членами, що знижує швидкість та ефективність реагування на кризові ситуації.

Одним з головних викликів у сфері безпеки ЄС залишається відсутність стратегічної автономії. Значна частина безпекової політики залишається в тіні співпраці з НАТО. Така залежність від США вимагає переоцінки, особливо у світлі посилення китайського впливу та непередбачуваної поведінки Росії. Багатополярність вимагає від ЄС чіткішого позиціонування, здатності до самостійного стратегічного мислення та вміння захищати свої інтереси навіть за відсутності підтримки ззовні.

Успішна трансформація інституцій ЄС у сфері безпеки потребує не лише політичної волі, а й ресурсів, кадрового потенціалу, уніфікації підходів до загроз. Вкрай важливо, щоб ЄС вийшов за межі лише “гуманітарного” або “цивільного” підходу і міг формувати комплексну безпекову політику — від протидії гібридним загрозам до посилення кібероборони та військової мобільності.

У підсумку, ефективність інститутів ЄС, що відповідають за безпеку, залишається неоднозначною. З одного боку, створено важливу архітектуру для реагування на виклики. З іншого — її дієвість часто стримується політичною фрагментацією, залежністю від зовнішніх партнерів та недостатнім рівнем інтеграції оборонного потенціалу. Проте в умовах нової геополітичної реальності саме ці інститути мають стати основою майбутньої європейської безпеки.

Список використаних джерел:

1. European External Action Service (EEAS). About the EEAS. — <https://www.eeas.europa.eu>
2. Council of the European Union. Common Security and Defence Policy (CSDP). — <https://www.consilium.europa.eu>
3. European Defence Agency (EDA). Annual Report 2023. — <https://eda.europa.eu>
4. European Parliament Briefing. The EU’s Security and Defence Policy: Time to Deliver. 2023.
5. Biscop, Sven. European Defence: What’s in the Compass? Egmont Institute, 2022.
6. Borrell, Josep. Strategic Autonomy for Europe – The Aim of Our Generation. EEAS Blog, 2021.
7. Politico Europe. Europe’s Defence Dilemma in a Multipolar World. — <https://www.politico.eu>
8. Giegerich, Bastian & Mölling, Christian. The EU’s Security Architecture and the Multipolar Order. International Institute for Strategic Studies, 2023.

9. НАТО. EU-NATO Cooperation: Facts and Figures. — <https://www.nato.int>

10. Капітоненко М. Безпека Європи в епоху багатопolarity: виклики для ЄС. Український журнал міжнародного права, 2023.

А. Дерябіна, МЕВ-22

Чому народжуваність у країнах Східної Європи (у тому числі в Україні) є однією з найнижчих у світі?

Народжуваність є ключовим показником демографічного стану суспільства, впливаючи на економічні, соціальні та культурні аспекти життя. У країнах Східної Європи, зокрема в Україні, рівень народжуваності значно знизився, що викликає серйозне занепокоєння серед дослідників, урядів і громадськості. Низька народжуваність не лише ускладнює природне оновлення населення, але й створює ризик економічних і соціальних криз у майбутньому. Чому ж регіон, багатий історією і традиціями, стикається з такою демографічною проблемою? Розгляд причин цього явища дозволить глибше зрозуміти виклики, які стоять перед країнами Східної Європи.

Історично, після розпаду Радянського Союзу та падіння комуністичних режимів, країни Східної Європи пережили період значних соціально-економічних потрясінь. Перехід до ринкової економіки супроводжувався зростанням безробіття, зниженням рівня життя та загальною невизначеністю щодо майбутнього. Молоді люди, зіткнувшись з економічною нестабільністю, часто відкладали створення сім'ї та народження дітей, зосереджуючись на пошуку роботи та забезпеченні власної фінансової незалежності.

За даними на 2024 рік країни Східної Європи мають таку статистику:

Місце країни в світовому рейтингу народжуваності	Країна	Народжених/1000 населення
187	Словаччина	10
190	Чехія	9.8
198	Угорщина	9.1
206	Румунія	8.5
207	Польща	8.4
208	Молдова	8.4
210	Білорусь	8.3
216	Болгарія	7.9
228	Україна	6

Табл.1. Рейтинг країн за народжуваністю на 1000 осіб населення (дані за 2024 рік)*

**Складено автором за [1].*

Ця статистика наочно демонструє досить низькі показники народжуваності, займаючи місця в кінці світового рейтингу.

Отже, однією з причин низької народжуваності є висока вартість виховання дітей. У сучасному світі, де вимоги до рівня життя постійно зростають, утримання та розвиток дитини потребують значних фінансових вкладень. Витрати на харчування, одяг, освіту, медичне обслуговування, дозвілля та позашкільні заняття можуть бути непосильним тягарем для багатьох сімей, особливо в країнах з відносно невисокими середніми доходами. Усвідомлення цієї фінансової відповідальності часто змушує потенційних батьків відкладати народження дітей або обмежуватися меншою їх кількістю.

Проблема високої вартості виховання дітей тісно пов'язана з достатньо низькими доходами та дорогим житлом, в порівнянні з країнами Західної Європи. Для багатьох молодих сімей придбання власного житла стає недосяжною мрією. Оренда також може бути суттєвою частиною сімейного бюджету, залишаючи обмаль коштів на інші потреби, включаючи виховання дітей.

Ще однією причиною є недостатня соціальна підтримка з боку держави. У порівнянні з розвиненими країнами Західної Європи, рівень соціальних виплат, допомоги по догляду за дитиною та інших видів підтримки для сімей з дітьми у країнах Східної Європи часто є недостатнім. Це змушує батьків самотійно нести основний фінансовий тягар виховання, що стає особливо відчутним при народженні кількох дітей. Відсутність належної державної підтримки робить батьківство менш привабливим та доступним для багатьох громадян.

Сучасні кар'єрні орієнтації також впливають на рішення щодо народження дітей. Особливо це стосується жінок, які прагнуть самореалізації та побудови успішної кар'єри. Народження та виховання дитини часто розглядається як перешкода на цьому шляху, оскільки може призвести до тривалої перерви в роботі та ускладнити подальше кар'єрне зростання. Відсутність гнучких графіків роботи, недостатня кількість місць у дитячих садках, а також нерівномірний розподіл обов'язків з догляду за дитиною між батьками створюють додаткові труднощі для жінок, які намагаються поєднати материнство та кар'єру.

Вагомою причиною низької народжуваності є еміграція. Молоді, освічені та працездатні люди часто виїжджають з країн Східної Європи у пошуках

кращих економічних можливостей, вищого рівня життя та стабільного майбутнього. Цей відтік потенційних батьків призводить до зменшення кількості людей репродуктивного віку в країнах походження та, відповідно, до зниження народжуваності. Особливо гостро ця проблема стоїть для України, яка в умовах війни переживає значну хвилю еміграції, що матиме довгострокові наслідки для її демографічного майбутнього. За даними ООН, з початку повномасштабного вторгнення населення України скоротилося на 10 мільйонів осіб, що включає виїзд за кордон, зниження народжуваності та смертність внаслідок бойових дій[2].

Окремо варто наголосити на катастрофічному впливі війни в Україні на народжуваність. Військові дії, окупація територій, загибель людей, масова міграція та внутрішнє переміщення населення, а також загальна невизначеність щодо майбутнього мають руйнівний вплив на демографічну ситуацію. Безпекова ситуація та постійна загроза обстрілів змушують людей відкладати рішення про народження дітей. Розрив соціальних зв'язків, втрата домівок та роботи, психологічний стрес і травми, а також мобілізація чоловіків – все це чинники, які призводять до зниження народжуваності. За оцінками, коефіцієнт народжуваності в Україні в 2024 році впав до критично низького рівня – 0,9 дитини на жінку, що є одним з найнижчих показників у світі [3].

Підсумовуючи, низька народжуваність у країнах Східної Європи є складним та багатогранним явищем, зумовленим історичними, економічними, соціальними, культурними та політичними факторами. Триваюча війна в Україні лише поглиблює цю демографічну кризу, створюючи безпрецедентні виклики для майбутнього країни. Вирішення проблеми низької народжуваності вимагає комплексного підходу, який включає в себе не лише економічні реформи та покращення рівня життя, але й підтримку сімей, розвиток соціальної інфраструктури, подолання гендерної нерівності та створення безпечного та стабільного майбутнього для громадян. Лише за таких умов країни Східної Європи, включно з Україною, зможуть подолати демографічний виклик та забезпечити своє стале майбутнє.

Список використаної літератури

1. Central Intelligence Agency. URL: <https://www.cia.gov/the-world-factbook/field/birth-rate/country-comparison/>
2. Ukrainska Pravda. URL: <https://www.pravda.com.ua/eng/news>
3. Укрінформ. URL: <https://www.ukrinform.ua/>

Дайте оцінку ефективності інститутів ЄС, що відповідають за безпеку

У сучасних умовах багатополлярності європейська система регіональної безпеки зазнає значних випробувань. Інститути Європейського Союзу, відповідальні за питання безпеки, демонструють різні рівні ефективності в залежності від конкретних викликів та ситуацій.

Одним з ключових інститутів європейської безпеки є Європейське агентство оборони (EDA). Агентство має на меті координацію зусиль країн-членів щодо розвитку військових можливостей та співпраці у сфері оборони. Ефективність EDA проявилася у створенні спільних проєктів та програм, таких як програма розвитку європейських безпілотників і сучасних систем кібербезпеки. Однак критики вказують на недостатній рівень фінансування та повільність прийняття рішень, що обмежує загальну ефективність агентства у швидкому реагуванні на нові загрози [1].

Європейська служба зовнішніх справ (EEAS) також відіграє важливу роль у формуванні спільної зовнішньої та безпекової політики ЄС. Цей інститут показав свою ефективність у переговорах щодо укладення міжнародних угод та врегулювання конфліктів на дипломатичному рівні. Однак, з іншого боку, EEAS часто стикається з критикою через недостатню здатність оперативно реагувати на кризові ситуації, особливо коли потрібне швидке ухвалення колективних рішень [2].

Фронтекс (Європейське агентство прикордонної та берегової охорони) – ще один важливий орган у сфері регіональної безпеки. Його основна місія – захист зовнішніх кордонів ЄС, контроль за міграційними потоками та боротьба з транскордонною злочинністю. Фронтекс продемонстрував високу ефективність під час міграційної кризи 2015 року, коли забезпечував додаткові ресурси та персонал країнам, що стикалися з найбільшим напливом мігрантів. Водночас, агентство нерідко критикується за порушення прав людини та недостатню прозорість діяльності, що знижує його репутацію та ефективність у довгостроковій перспективі [3].

Ще одним важливим інститутом є Європол – правоохоронна агенція Європейського Союзу, що займається боротьбою з міжнародною злочинністю та тероризмом. Європол зарекомендував себе ефективним органом у зборі та обміні інформацією між країнами-членами, що допомогло попередити численні терористичні акти та знешкодити великі злочинні угруповання. Проте, обмежені

повноваження щодо прямого втручання у кримінальні справи знижують оперативну ефективність цього органу [4].

Також важливим елементом європейської системи безпеки є Європейський центр з кіберзлочинності (ЕСЗ), що входить до структури Європолу. Він займається питаннями кібербезпеки та активно бореться з кіберзлочинністю. Діяльність ЕСЗ дозволила значно посилити захист інформаційних систем країн-членів ЄС, проте у зв'язку з швидким розвитком цифрових технологій він потребує постійного оновлення методів і засобів роботи, що може бути складним завданням у швидко мінливому цифровому середовищі.

Крім того, важливим напрямом є співробітництво з НАТО, що посилює загальну ефективність європейської безпекової архітектури. Спільні навчання, обмін інформацією та координація політики між ЄС і НАТО допомагають створювати більш стійку оборонну систему, хоча політичні суперечності всередині ЄС іноді ускладнюють цей процес.

На мою думку, ефективність інститутів ЄС, що відповідають за безпеку, значною мірою залежить від ступеня політичної єдності країн-членів, їх готовності делегувати частину свого суверенітету на наднаціональний рівень, а також від фінансових і людських ресурсів, які виділяються на реалізацію конкретних програм та проектів. Підвищення ефективності можливе за умови чіткішої координації та більшої солідарності між країнами-членами.

Список використаної літератури

1. Європейське агентство оборони: основні завдання та виклики. URL: <https://eda.europa.eu/what-we-do>
2. Європейська служба зовнішніх справ: функції та ефективність. URL: https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage_en
3. Фронтекс: роль у контролі міграції та критику агентства. URL: <https://frontex.europa.eu/about-frontex/tasks-mandate/>
4. Європол: боротьба з міжнародною злочинністю та тероризмом. URL: <https://www.europol.europa.eu/about-europol>

Чому політичні еліти європейських країн тривалий час «не помічали» агресивної політики російського режиму?

Проблема несвоєчасного реагування політичних еліт Європи на агресивну зовнішню політику Російської Федерації набула особливої актуальності після повномасштабного вторгнення в Україну 24 лютого 2022 року. Війна у центрі Європи, що відбулася у ХХІ столітті, стала несподіванкою для широкого загалу, хоча дії російського режиму вже давно сигналізували про його ворожі наміри. Агресія проти Грузії (2008), анексія Криму (2014), гібридна війна на Донбасі, кампанії дезінформації, втручання у вибори та підтримка крайніх політичних сил — усе це мало би стати достатньою підставою для адекватної відповіді. Проте політичне керівництво багатьох країн ЄС тривалий час обирало політику умиротворення. Аналіз причин такої поведінки дозволяє краще зрозуміти недоліки європейської політики безпеки.

Однією з ключових причин толерантності до політики Росії була економічна вигода. Багато країн ЄС, зокрема Німеччина, протягом десятиліть будували енергетичну співпрацю з Російською Федерацією, розглядаючи її як стабільного постачальника. Газ і нафта стали не лише джерелом енергії, але й важелем впливу Кремля. Проекти на кшталт «Північного потоку-2» стали символами політики стратегічної сліпоты, де економічні інтереси домінували над безпековими міркуваннями.

Іншим фактором була віра в можливість поступової трансформації Росії через економічну взаємодію. Поширеною була доктрина «змін через торгівлю» («Wandel durch Handel»), яка передбачала, що інтеграція РФ у глобальні ринки сприятиме її демократизації. Однак ця концепція проігнорувала авторитарну сутність російського політичного режиму, заснованого на реваншизмі, мілітаризмі та репресіях.

Суттєвий вплив мав і російський політичний та економічний лобізм у країнах Європи. Деякі колишні високопосадовці отримували посади в структурах, пов'язаних з російськими енергетичними компаніями. Найвідомішим прикладом є колишній канцлер ФРН Гергард Шредер, який після завершення кар'єри працював у російських енергетичних корпораціях, що створювало явний конфлікт інтересів.

Ще одним вагомим чинником була дезінформаційна діяльність РФ. Російські медіа на кшталт RT та Sputnik активно просували прокремлівські наративи в інформаційному просторі ЄС, використовуючи соціальні мережі та маргінальні ЗМІ. Це підривало єдність європейських суспільств, посилювало євроскептицизм і відволікало увагу від зовнішніх загроз.

Важливо також враховувати, що європейські країни були зосереджені на інших нагальних проблемах: фінансові кризи, міграційна хвиля 2015 року, пандемія COVID-19. У такому контексті питання безпеки та зовнішньої політики часто відходили на другий план, чим і скористалася РФ для реалізації своїх стратегічних цілей.

Отже, затяжне ігнорування агресивної політики Росії є наслідком поєднання економічних інтересів, політичної короткозорості, впливу проросійського лобі та дезінформації. Повномасштабна війна в Україні стала болісним каталізатором для переоцінки підходів, але ціна цієї помилки виявилась надзвичайно високою — і для України, і для системи безпеки Європи загалом.

Список використаних джерел

1. Snyder, T. (2018). *The Road to Unfreedom: Russia, Europe, America*. Tim Duggan Books.
2. Шерер, І. (2022). Геополітична наївність ЄС: енергетична залежність від РФ. *Європейська правда*.
3. Gressel, G. (2022). *Why Europe Misread Russia*. European Council on Foreign Relations (ECFR).
4. Герасимчук, С. (2021). М'яка сила Кремля в Європі: механізми впливу. Центр "Нова Європа".
5. Pomerantsev, P. (2019). *This Is Not Propaganda: Adventures in the War Against Reality*. Faber & Faber.
6. The Economist (2022). *Germany's Russia Policy Was a Disaster. How Did It Happen?*
7. Стенографія виступів лідерів ЄС (2014–2022 рр.). Архів Європейської Ради.

Яким чином індустріалізація та урбанізація змінили соціальну структуру європейських країн?

Індустріалізація та урбанізація стали визначальними факторами трансформації соціальної структури європейських країн у XVIII-XIX століттях. Ці процеси докорінно змінили економічне життя, спосіб праці, взаємовідносини між соціальними групами, а також сам вигляд європейських міст і сіл.

До початку індустріалізації європейське суспільство залишалося переважно аграрним. Більшість населення жила в селах і працювала на землі. Соціальна ієрархія була сталою: аристократія, духовенство та селяни складали основні верстви населення. Проте з появою фабрик, заводів і нових технологій, що вимагали масової робочої сили, усе більше людей змушені були залишати традиційний спосіб життя в селі і переїжджати до міст у пошуках роботи.

Першою країною, де розпочався процес індустріалізації, стала Велика Британія. Саме тут у другій половині XVIII століття відбулася Промислова революція. Виникли нові промислові підприємства, зросла потреба у працівниках, а разом з тим з'явився новий соціальний прошарок - робітничий клас. Люди, які раніше були селянами, стали пролетарями - робітниками, що працювали по 12-14 годин на день у важких умовах за мізерну платню. Паралельно з цим формувався і зміцнювався інший новий клас - буржуазія, тобто підприємці, банкіри, власники фабрик, які збагачувались завдяки індустріальному виробництву [1].

Подібні процеси спостерігались у Франції та Німеччині. У Франції, наприклад, у XIX столітті Париж стрімко розширювався й урбанізувався. Зростання населення вимагало змін у міській інфраструктурі - саме в цей час проводилась реконструкція міста за проєктом барона Османа: з'явилися широкі проспекти, каналізація, освітлення, покращились санітарні умови. А в Німеччині, особливо після її об'єднання у 1871 році, індустріалізація охопила великі регіони - з'явилися гіганти, такі як Krupp і Siemens, які потребували великої кількості інженерів, техніків, робітників. Водночас у Німеччині активно розвивалась система технічної освіти, що дозволяло людям підвищувати кваліфікацію та покращувати своє соціальне становище [2].

Індустріалізація викликала також безпрецедентну урбанізацію. Люди масово залишали села, і великі міста зростали шаленими темпами. З одного

боку, це відкривало нові можливості: робота, освіта, культурне життя. З іншого - спричиняло чимало проблем: перенаселення, антисанітарні умови, хвороби, виснажливу працю без належного захисту. У таких умовах почали формуватися перші профспілки, страйкові рухи та соціалістичні партії, які вимагали змін. У Німеччині однією з найвпливовіших сил стала Соціал-демократична партія, у Франції профспілки були легалізовані в 1884 році, а у Великій Британії поступово запроваджувались соціальні реформи: скорочення робочого дня, обмеження дитячої праці, впровадження обов'язкової початкової освіти.

У результаті цих процесів традиційна соціальна структура, що ґрунтувалася на становій приналежності, поступово втратила актуальність. Нове суспільство складалося з трьох основних груп: робітничого класу, який боровся за свої права; середнього класу, що зростав завдяки розвитку освіти та адміністративної праці; і буржуазії, яка мала економічну владу. Окрім цього, зміни торкнулися й ролі жінки в суспільстві. Залучення жінок до роботи на фабриках і в сфері обслуговування зумовило зростання феміністичних настроїв. У Великій Британії в другій половині XIX - на початку XX століття жінки почали активно боротися за виборчі права, і вже у 1918 році частина з них отримала право голосу [1].

Таким чином, індустріалізація та урбанізація стали головними чинниками соціальної трансформації європейських країн. Вони зруйнували старі форми соціальної організації та створили нову динамічну модель суспільства, в якій мобільність, праця, освіта та інтереси класів відіграють ключову роль. Разом з тим, ці процеси поставили перед державами нові виклики, змусивши їх поступово впроваджувати політику соціального захисту, реформ та рівності.

Список використаних джерел

1. Промисловий переворот і індустріалізація в Англії. URL: http://megalib.com.ua/content/6845_Promislovii_perevorot_i_industrializaciya_v_Anglii.html
2. Промисловий переворот у Англії, Франції та Німеччині. URL: https://osvita.ua/vnz/reports/econom_history/24828/

Як вплинула Давня Греція на розвиток Європи? Що ми запозичили у давніх греків?

Європейська інтеграція є складним і багатовимірним процесом, який охоплює політичну, економічну, соціокультурну та інституційну сфери. Вона має не лише сучасне, а й глибоке історичне підґрунтя. Одним із фундаментальних джерел європейської ідентичності була й залишається спадщина Давньої Греції. Саме в античні часи були закладені основи демократичного управління, раціонального мислення та уявлення про єдину цивілізаційну спільність, що й сьогодні формує культурно-ціннісний фундамент об'єднаної Європи.

Спадщина Еллади значно вплинула на формування гуманістичних принципів, які лежать в основі сучасного європейського суспільства. Давньогрецький досвід — це не лише набір історичних фактів, а джерело ідей, що продовжують надихати архітекторів європейської інтеграції [1].

Вплив Давньої Греції на європейську цивілізацію:

1. Політична спадщина та демократія. Давні греки, зокрема афіняни, створили перші в світі демократичні інститути. Народні збори, принцип більшості, участь громадян в управлінні — усе це стало зразком для подальших форм європейського самоврядування. Ці ідеї відроджувалися в епоху Відродження та стали наріжним каменем у формуванні ліберальних демократій сучасної Європи. Сучасна модель представницької демократії, парламентські вибори, права громадянина — усе це має глибокі корені в грецькому політичному досвіді.

2. Філософія та наука. Грецькі мислителі — Сократ, Платон, Арістотель — заклали основи логіки, етики, політичної науки. Їхні ідеї стали фундаментом європейської освіти й філософії. В епоху Просвітництва ці знання отримали нове звучання і сприяли інтелектуальній інтеграції Європи [2]. Системне мислення, дискусія як метод пошуку істини, науковий скептицизм — усе це веде своє походження з грецьких шкіл мислення.

3. Право та етика. Давньогрецьке уявлення про «номос» (закон) як універсальну норму, яка має бути відомою всім і служити справедливості, стало передвісником європейського верховенства права. Греки першими сформулювали уявлення про право як загальну цінність, незалежну від влади. Вони заклали

основи ідеї суспільного договору, рівності громадян перед законом, що стали стрижнем сучасного європейського правопорядку.

4. Культурна єдність. Греки створили канони архітектури, скульптури, театру, які досі впливають на європейське мистецтво. Олімпійські ігри як символ миру й взаємоповаги між народами стали частиною європейської гуманістичної традиції. Крім того, грецька мова, як мова науки й філософії, об'єднувала освічених людей у різних куточках Середземномор'я [3].

5. Освіта та педагогіка. Грецькі школи, академії та гімнасії стали прототипами сучасних навчальних закладів. Вивчення риторики, діалектики, математики, фізики було структуровано за принципами, які лягли в основу західної системи освіти. Педагогіка як мистецтво формування особистості бере початок саме в грецькому розумінні гармонії фізичного та розумового розвитку.

6. Єдність через різноманіття. Давньогрецька модель полісу як незалежної, але культурно спорідненої одиниці нагадує сучасну європейську регіоналізацію. Так само, як окремі поліси мали свою автономію, але визнавали спільну грецьку ідентичність, так і сьогодні регіони ЄС поєднують самостійність із загальною інтеграційною метою. Політична система ЄС, з її прагненням поважати локальні особливості при одночасному збереженні єдності, нагадує еллінську цивілізаційну модель.

Сучасні процеси інтеграції й регіоналізації:

Європейський Союз є унікальним прикладом регіонального об'єднання, що трансформується з економічного союзу в політичну спільноту. При цьому багато принципів, що закладені в основи ЄС, мають своє історичне коріння саме в грецькому досвіді:

1. Спільне громадянство — аналог ідеї «громадянина поліса»;
2. Принцип субсидіарності — сучасне тлумачення грецької автономії;
3. Спільні цінності (демократія, свобода, гідність) — прямі нащадки грецької філософії.

Регіоналізація як елемент інтеграції відображає нову якість європейського устрою, де зростає роль регіональних органів, транскордонних проєктів та мереж. Це не заперечує національних ідентичностей, а навпаки — вчить співіснувати на основі поваги до багатоманітності. Сучасні європейські регіони, від Каталонії до Сілезії, прагнуть до збереження своєї самобутності, водночас активно долучаючись до загальноєвропейських ініціатив [4].

Давня Греція стала колискою європейської цивілізації, а її спадщина — ідейним та культурним підґрунтям сучасної європейської інтеграції. Історична тяглість між античними ідеалами та сучасною європейською спільнотою

підтверджує, що об'єднання Європи ґрунтується не лише на економічних інтересах, а передусім — на спільних цінностях, закладених ще у давнину. Давньогрецькі ідеї, втілені у політичній практиці, правових концепціях, культурному діалозі та системі освіти, стали невід'ємною частиною європейського ментального коду [5].

Список використаної літератури

1. Cartledge P. Democracy: A Life. Oxford University Press, 2016.
2. Ober J. The Rise and Fall of Classical Greece. Princeton University Press, 2015.
3. European Parliamentary Research Service. Research for CULT Committee – European Identity. 2017. URL: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/585921/IPOL_STU\(2017\)585921_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/585921/IPOL_STU(2017)585921_EN.pdf)
4. University of Oslo. Greek Heritage in European Culture and Identity. URL: <https://www.hf.uio.no/ifikk/english/research/projects/greek-heritage-in-european-culture-and-identity/>
5. Le Monde. Is European identity a myth? URL: https://www.lemonde.fr/en/history/article/2024/05/10/is-european-identity-a-myth_6670970_157.html

О. Комарницький, ПТБкл-22

Уявіть себе громадянином Словаччини. Чи підтримали б ви політичну програму Р. Фіцо? Чому?

В умовах глобальної політичної нестабільності, війни в Україні та посилення авторитарних тенденцій у деяких країнах Центрально-Східної Європи, позиція Словаччини щодо ключових питань зовнішньої та внутрішньої політики стає надзвичайно важливою. Програма Фіцо, що містить елементи євроскептицизму, проросійської риторики та популізму, викликає як широку підтримку, так і гостру критику, що робить суспільну дискусію довкола неї надзвичайно актуальною.

Політична програма Роберта Фіцо, лідера партії SMER – соціальна демократія, є одним із найобговорюваніших питань у політичному житті Словаччини. Вона поєднує традиційні елементи соціал-демократії з риторикою популізму, націоналізму та євроскептицизму. Основні пріоритети програми включають посилення соціального захисту населення, підвищення мінімальної

заробітної плати, обмеження впливу міжнародних структур, скептичне ставлення до міграційної політики ЄС, а також заклики до нейтралітету щодо війни в Україні.

Припустимо, як громадянин Словаччини, який поділяє європейські цінності, демократичні принципи та підтримує міжнародну солідарність, я не міг би підтримати політичну програму Роберта Фіцо. Передусім, його риторика часто спрямована проти незалежних судових інституцій, медіа та неурядових організацій, що становить загрозу демократичному устрою. Будь-які намагання послабити принципи верховенства права підривають довіру громадян до держави та відкривають шлях до авторитаризму.

Особливо тривожним є його позиціонування щодо зовнішньої політики, зокрема – проросійська риторика та заклики припинити військову підтримку Україні. Така позиція не лише суперечить офіційній політиці ЄС і НАТО, членом яких є Словаччина, але й ставить під загрозу безпеку всієї Центральної Європи. У сучасних геополітичних умовах, коли йдеться про захист міжнародного права та національного суверенітету, нейтралітет або підтримка агресора є неприйнятними.

Попри те, що соціальні ініціативи Фіцо можуть здаватися привабливими – як-от підтримка пенсіонерів, регулювання цін або боротьба з бідністю – вони часто мають популістський характер і не підкріплені довгостроковими економічними розрахунками. Бюджетна нестабільність, яка може виникнути через такі ініціативи, врешті-решт вдарить по самих громадянах, яким обіцяна допомога. Окремо слід відзначити, що надмірна євроскептична риторика, яка міститься у програмі Фіцо, ризикує послабити зв'язки Словаччини з Європейським Союзом, який є головним інвестором і донором країни. Відмова від тісної інтеграції або протидія європейським нормам може мати негативні наслідки для економічного розвитку, правових стандартів і міжнародного авторитету держави.

Отже, з огляду на загрозу для демократії, верховенства права, європейської солідарності та стабільного розвитку, я би не підтримав політичну програму Роберта Фіцо. Громадяни Словаччини повинні орієнтуватися не лише на обіцянки короткострокового поліпшення добробуту, а й на довгострокові наслідки політичного курсу для майбутнього країни.

Узагальнюючи проведений аналіз, можна дійти висновку, що політична програма Роберта Фіцо викликає неоднозначну оцінку в суспільстві та потребує критичного осмислення з боку кожного громадянина. З одного боку, вона містить соціально орієнтовані ініціативи, спрямовані на підвищення добробуту

населення, підтримку пенсіонерів, захист національних інтересів і посилення державного контролю в ключових сферах. Саме це забезпечує Фіцо підтримку значної частини електорату. З іншого боку, ряд положень програми суперечить демократичним принципам, європейським цінностям та міжнародним зобов'язанням Словаччини. Проросійська риторика, критика незалежних медіа й судових органів, прагнення до централізації влади створюють передумови для послаблення демократичного ладу. Подібні тенденції становлять небезпеку як для внутрішньої стабільності держави, так і для її зовнішньополітичного курсу, особливо в умовах війни в Україні та геополітичного протистояння в Європі. У нинішній політичній ситуації особливо важливо зберігати відданість європейським цінностям, принципам правової держави та підтримці демократичних союзників.

Я вважаю, перспектива подальшого дослідження цієї теми полягає у необхідності глибшого аналізу суспільно-політичних настроїв громадян Словаччини, причин підтримки популістських лідерів та впливу таких програм на демократичні інститути. З огляду на зростання тенденцій політичного радикалізму, євроскептицизму та посилення впливу зовнішніх акторів (зокрема Росії), дослідження мотивів політичного вибору громадян набуває особливої значущості.

Список використаних джерел

1. Давимука О. Результати парламентських виборів у Словаччині. Національний інститут стратегічних досліджень 2023. С. 84
2. Бусленко, В. В. Політика Словаччини щодо підтримки України в умовах військової агресії росії. Політичне життя 2024. С. 19-25.

Н. В. Криворучко, МЕВ-22

Причини популярності євроскептиків

Євроскептицизм, тобто критичне ставлення до європейської інтеграції та діяльності Європейського Союзу (далі - ЄС), - явище, яке набуло значного поширення в останні десятиліття. Популярність євроскептицизму зумовлена низкою політичних, економічних, соціокультурних та інституційних чинників, які висвітлені у відповідному дослідженні. У сучасному світі, де процеси глобалізації та регіональної інтеграції стали невід'ємною частиною політичного та економічного життя, зростання євроскептичних настроїв виглядає як

природна реакція частини суспільства на складні виклики, що постали перед ЄС та його членами.

Однією з ключових причин зростання євроскептицизму є економічна нестабільність в ЄС. Фінансові кризи, особливо криза 2008 року, призвели до зростання безробіття, соціальної нерівності та розчарування в політиці ЄС. Деякі країни, такі як Греція, Італія та Іспанія, зіткнулися з серйозними економічними обмеженнями, що призвело до громадського невдоволення, дефолтів і так далі. В цей самий час, багатші країни, такі як Німеччина, відчували фінансовий тиск через необхідність підтримувати слабші економіки ЄС. Із зрозумілих причин це створило розбіжності між членами ЄС і породило ці євроскептичні настрої. Крім того, нерівномірний розподіл фінансових ресурсів і дисбаланс у розвитку різних регіонів ЄС посилюють відчуття несправедливості. Наприклад, країни Східної Європи, такі як Польща, Угорщина та Болгарія, отримують фінансову підтримку з фондів ЄС, але багато громадян у Західній Європі вважають, що ці кошти витрачаються неефективно. Це призвело до зростання недовіри до європейських структур та їхньої політики.

Євроскептицизм також знаходить підтримку через культурні та соціальні проблеми. Масова міграція, як наприклад після кризи в Сирії або повномасштабного вторгнення росії в Україну призвела до зростання невдоволення в багатьох країнах-членах ЄС. Політика відкритих кордонів та обов'язкові квоти на прийом біженців зустріли опір у таких країнах, як Польща, Угорщина та Чехія. Багато громадян вважають, що міграційна політика ЄС підриває їхню національну ідентичність і загрожує їхній безпеці, що лише посилює підтримку євроскептичних партій. Іншим важливим соціокультурним аспектом є вплив європейських норм і цінностей на традиційні суспільства. Багато консервативно налаштованих громадян Центральної та Східної Європи вважають, що політика ЄС у сфері прав людини, гендерної рівності та прав ЛГБТ суперечить їхнім національним традиціям. Це посилює конфлікти між Брюсселем та окремими країнами-членами, які прагнуть зберегти власні культурні особливості.

Я б назвав одне з головних пунктів, що сприяють популярності євроскептицизму, є суверенітет держав. Багато країн-членів ЄС вважають, що значна частина їхніх повноважень передається Брюсселю без достатнього врахування їхніх національних інтересів. Особливо це помітно в країнах, де значний вплив мають політичні сили, які виступають за посилення національної автономії. Наприклад, Велика Британія проголосувала за вихід з ЄС у 2016 році, що стало найяскравішим прикладом прояву євроскептицизму. Крім того,

політична бюрократія ЄС сприймається багатьма громадянами як занадто централізована і далека від реальних проблем населення. Деякі політики та лідери євроскептичних рухів використовують це невдоволення для мобілізації виборців, наголошуючи на необхідності повернення повного суверенітету та перегляду ролі національних парламентів у європейському контексті.

Наступним важливим фактором я би назвав «дефіцит демократії» в ЄС, хоча до цього дня я навіть не знав про цей пункт євроскептицизму. Багато громадян висловлюють незадоволення недостатньою прозорістю процесів прийняття рішень в європейських інституціях. Уряди та громадяни деяких країн вважають, що їхній вплив на політику ЄС є недостатнім, а рішення приймаються без належного врахування думки окремих держав. Це створює відчуття дистанційованості від політичного керівництва ЄС, що є додатковим фактором популярності євроскептичних рухів. Варто зазначити, що європейські вибори, незважаючи на зростаючу роль Європарламенту, не завжди вважаються ефективним механізмом демократичного представництва. Низька явка виборців та непрозорість виборчих кампаній лише посилюють критику з боку євроскептиків.

Спираючись на вищеперераховані важливі пункти, я у висновку скажу, що зростання євроскептицизму є багатофакторним і складним явищем, зумовленим економічними труднощами, соціокультурними змінами, питаннями суверенітету та інституційною кризою ЄС. Щоб зберегти єдність, Європейському Союзу необхідно знайти баланс між інтеграцією та національними інтересами країн-членів, а також реформувати свої інституційні механізми, щоб підвищити довіру громадян до союзу.

Список використаної літератури

1. Стаття М. М. Якімчук «Політичне життя». URL: <https://jpl.donnu.edu.ua/article/view/8856>
2. Інформаційний медійний бренд «Eurasia review». URL: https://www.eurasiareview.com/16092024-the-rise-of-euroscepticism-how-strong-is-the-eus-future-oped/?utm_source=chatgpt.com
3. Інформаційний центр «European commision». URL: https://ec.europa.eu/regional_policy/whats-new/panorama/2023/09/09-06-2023-the-development-trap-a-cause-of-euroscepticism_en?utm_source=chatgpt.com
4. Інформаційний медійний бренд «The times». URL: https://www.thetimes.com/comment/columnists/article/anti-migrant-anger-flows-along-the-danube-ctp0dwhsw?utm_source=chatgpt.com®ion=global

У чому особливості відносин ЄС із країнами Африки?

Відносини Європейського Союзу з країнами Африки мають історичне, політичне та економічне підґрунтя, що формувалося протягом десятиліть, зокрема після деколонізації. Сучасне партнерство між ЄС та Африкою базується на кількох ключових особливостях:

1. Асиметричне партнерство з постколоніальним відтінком

- Багато країн Африки були колишніми колоніями європейських держав (Франції, Британії, Бельгії), що продовжує впливати на політичну взаємодію та культурну близькість.
- ЄС виступає як «старший партнер», а африканські держави часто — як одержувачі допомоги, що створює певну залежність.

2. Економічна допомога та розвиткове співробітництво

- ЄС є найбільшим донором Африки, надаючи фінансову підтримку через фонди розвитку, гранти, пільгове кредитування.
- Основна мета — боротьба з бідністю, розвиток інфраструктури, охорона здоров'я, освіта, а також зменшення причин міграції.

3. Торгівля та інвестиції

- Угода про економічне партнерство (ЕРА) регулює зони вільної торгівлі між ЄС і регіональними блоками Африки.
- ЄС імпортує з Африки сировину (нафта, какао, мінерали), а експортує машини, фармацевтику та продукти харчування.
- Африка має обмежений доступ до ринків ЄС у деяких секторах через складні регуляції.

4. Безпека та протидія тероризму

- ЄС активно підтримує стабільність у регіонах, зокрема через миротворчі місії, навчання військових, фінансування безпекових проєктів (наприклад, у Сахелі, Сомалі).
- Сильна залежність від Африки в питаннях міграції, боротьби з радикалізацією та транзитом наркотиків.

5. Політичний діалог та стратегічні форуми

- Регулярні саміти ЄС–Африка (останній – у 2022 році) формують нові рамки співпраці, наприклад стратегія «Африка–ЄС 2030».
- У центрі уваги — спільна боротьба з наслідками змін клімату, цифрова трансформація, підтримка демократії.

6. Критика та нові тренди

- Зростає критика від африканських країн щодо неоколоніального підходу ЄС, переобтяжених умов грантів та кредитів.
- На тлі впливу Китаю, Туреччини та Росії, ЄС намагається оновити формат партнерства, зробивши його більш взаємовигідним.

Висновок:

Відносини ЄС та Африки — це складне поєднання економічної співпраці, геополітичної гри та постколоніального контексту. Сучасна динаміка вимагає від ЄС більш рівноправного та гнучкого підходу, орієнтованого на спільне майбутнє.

О. Маковецький, ПТБбт-22

Чому народжуваність у країнах Східної Європи (у тому числі в Україні) є однією з найнижчих у світі?

Низька народжуваність у Східній Європі - це серйозна демографічна проблема, що впливає на економічний розвиток, соціальну стабільність та майбутнє регіону. Як і багато інших країн регіону, Україна піддається демографічному зниженню, піддаючи зниженню робочих місць, що стверджує своє населення та збільшуючи навантаження на соціальну систему. Вивчення причини цього явища може допомогти розробити ефективні вказівки для його подолання.

Економічні фактори. Однією з головних причин низької народжуваності є економічна нестабільність. Високий рівень безробіття, низька оплата та відсутність соціального захисту змусили молодих сімей змінити народження своїх дітей. Крім того, високі витрати для дітей розвитку та розвитку є стримувальними.

Соціальні та культурні аспекти. Зміни соціальних цінностей також впливають на демографічні ситуації. Молоді люди все більше набирають кар'єру та впевненість, і відкладають своїх сімей. Урбанізація та зміни способу життя призведуть до зменшення кількості дітей для сімей.

Імміграція. Масова імміграція молодих населення, що шукають кращих умов життя, зменшує кількість потенційних батьків у країні. Це особливо актуально для України, де більшість робочої сили подорожують за кордон.

Державна служба Неадекватна підтримка сімей через націю, слабкі програми соціального захисту та відсутність ефективних стимулів також є важливими факторами. Успішні приклади інших країн показали, що фінансова підтримка, доступне житло та якісна медицина можуть позитивно вплинути на демографічну ситуацію.

Список використаних джерел:

1. Криза народжуваності в Європі: які країни мають найнижчі показники?
2. Криза народжуваності в Європі: у яких країнах народжується найменше дітей?

І. Макогон, ПТБбіт-22

Чи можна вважати Казахстан дружньою до ЄС країною? Обґрунтуйте свою думку

Казахстан, займає велику територію, яка є найбільшою серед країн Центральної Азії, відіграє роль ключового гравця в регіональній політиці, економіці та питаннях безпеки. Його взаємини з Європейським Союзом за останні роки значно зміцніли, перейшовши на рівень стратегічного партнерства. Однак питання про те, наскільки Казахстан можна вважати справді дружньою до ЄС країною, залишається відкритим і потребує глибокого аналізу. Для цього необхідно розглянути різні аспекти двосторонніх відносин, такі як економічне співробітництво, політичний діалог, питання безпеки та ступінь збігу цінностей.

Економічне співробітництво слугує фундаментом цих відносин. ЄС є головним торговельним партнером Казахстану, на його частку припадає близько 30% зовнішньоторговельного обороту республіки. Експорт Казахстану до Європи в основному складається з сировинних товарів: нафти, газу, урану, металобрухт і хімічної продукції. Зі свого боку, ЄС постачає в Казахстан високотехнологічні товари, машини, обладнання та фармацевтичну продукцію. Підписана 2020 року Угода про розширене партнерство і співробітництво (УРПС) покликана поглибити економічну інтеграцію і стимулювати зростання взаємних інвестицій.

Особливого значення набуває співпраця у сфері енергетичної безпеки. У контексті зниження залежності від російських енергоносіїв, що відбулося після 2022 року, ЄС розглядає Казахстан як важливого альтернативного постачальника. Великі європейські енергетичні компанії, такі як TotalEnergies,

Shell і ENI, активно інвестують у казахстанські нафтогазові родовища, демонструючи свою зацікавленість у довгостроковому співробітництві. [1] Однак наявні тісні зв'язки Казахстану з Росією, особливо у сфері транспортування енергоносіїв через загальну трубопровідну систему, обмежують енергетичну незалежність Казахстану, а отже, і потенціал його співпраці з ЄС. Ця залежність від російської інфраструктури створює певну вразливість і диктує необхідність диверсифікації маршрутів експорту казахстанських ресурсів. Розвиток альтернативних транспортних коридорів, таких як Транскаспійський міжнародний транспортний маршрут, стає ключовим фактором для зміцнення енергетичного партнерства з ЄС і зниження залежності від Росії. Це вимагає значних інвестицій і координації зусиль з боку як ЄС, так і Казахстану.

Політичний діалог між ЄС і Казахстаном являє собою складний баланс. Казахстан позиціонує себе як міст між Європою та Азією, прагнучи до співпраці із Заходом, але при цьому зберігаючи авторитарний політичний режим. Це створює певну напругу у відносинах. ЄС неодноразово висловлював занепокоєння з приводу дотримання прав людини, свободи слова та незалежності судової системи в Казахстані. Відмінності в підходах до питань демократії та верховенства права стають перешкодою для тіснішої політичної співпраці. Хоча ЄС і Казахстан проводять регулярні політичні консультації та діалоги, досягнення значущого прогресу в цій царині залежить від проведення Казахстаном істотних реформ, спрямованих на зміцнення демократичних інститутів і повагу до прав людини. Це вимагає не тільки політичної волі з боку казахстанського керівництва, а й довгострокових стратегічних змін всередині країни. [2]

Питання безпеки також відіграє важливу роль у відносинах ЄС і Казахстану. Казахстан, розташований у стратегічно важливому регіоні, межує з кількома державами, що мають складну геополітичну ситуацію. Співпраця у сфері боротьби з тероризмом, організованою злочинністю і транснаціональним наркотрафіком набуває особливого значення. ЄС надає Казахстану технічну та фінансову допомогу в зміцненні правоохоронних органів і розвитку потенціалу у сфері безпеки. Однак, відсутність повної прозорості в деяких аспектах внутрішньої політики Казахстану та обмежений доступ до інформації ускладнюють повноцінне співробітництво в цій галузі. [3] Для досягнення більш високого рівня довіри та ефективності співпраці у сфері безпеки необхідна відкритість і готовність до діалогу з усіх питань.

На закінчення, можна сказати, що відносини між ЄС і Казахстаном

характеризуються складним переплетенням економічної взаємозалежності, геополітичних реалій і розбіжностей у питаннях прав людини і демократії. Хоча економічне співробітництво розвивається успішно, політичний діалог і питання безпеки потребують глибшої роботи і більшої прозорості з боку Казахстану. Питання про те, наскільки дружнім до ЄС є Казахстан, залишається відкритим і залежить від подальшого розвитку ситуації в країні та готовності до компромісів і реформ.

Список використаної літератури

1. База даних Євростату: <https://ec.europa.eu/eurostat>
2. **ECFR** - <https://ecfr.eu/tag/kazakhstan/>
3. **Freedom House** - <https://freedomhouse.org/country/kazakhstan>

Д. Мартіузова, МЕВ-22

Спрогнозуйте можливості вирішення глобальних проблем до 2050 р.

Глобальні проблеми сьогодення — зміна клімату, бідність, соціальна нерівність, дефіцит ресурсів, технологічні ризики — стоять перед людством як першочергові виклики, що визначають перспективи міжнародного розвитку. В умовах глобалізації та посилення міждержавної взаємозалежності жодна країна не здатна самотійно впоратись із цими проблемами. Тому пошук ефективних, скоординованих рішень є вкрай актуальним завданням світового співтовариства. Очевидно, що до 2050 року багато з наявних викликів можуть або бути подоланими, або спричинити масштабні кризи, які зачеплять не лише окремі країни, а й цілу міжнародну систему. Прогнозування можливостей вирішення таких проблем має велике значення як для політиків, так і для експертів у сфері міжнародних економічних відносин.

Насамперед важливо розглянути питання зміни клімату, яке залишається ключовою темою на порядку денному ООН, G20 та інших міжнародних структур. Досягнення нульового рівня викидів до 2050 року, згідно з Паризькою кліматичною угодою, є базовою умовою для уникнення катастрофічних сценаріїв потепління. Реалізація цієї мети вимагає глибокої трансформації енергетичних систем: перехід на відновлювані джерела, інвестування в «зелені» технології, відмова від викопного палива. Наприклад, Європейський Союз уже зараз активно впроваджує стратегію «Зелений курс», однак такі країни, як Індія чи Китай, поки що обережно підходять до повної відмови від вугілля через залежність економіки від енергетики. Водночас у глобальному масштабі

спостерігається зростання інвестицій у сонячну та вітрову енергію, що дає підстави говорити про поступове наближення до кліматичних цілей.

Друга велика проблема — зростаюча соціальна нерівність та бідність, що особливо загострюється в умовах зміни клімату. За даними Світового банку, до 2050 року понад 130 мільйонів людей можуть опинитися в умовах крайньої бідності внаслідок кліматичних шоків. Це свідчить про необхідність інтеграції соціального захисту в кліматичні стратегії. Сучасна модель економічного розвитку має бути переглянута в бік інклюзивного зростання: це передбачає доступ до базових послуг, справедливу систему оподаткування, підтримку малого та середнього бізнесу, а також міжнародну фінансову допомогу для найбідніших країн.

Невід'ємною частиною цього комплексу викликів є проблема дефіциту води та загроз продовольчій безпеці. Згідно з оцінками ООН, до середини століття до 75% світового населення може постійно стикатися з нестачею чистої води. Особливо вразливими в цьому сенсі є країни Африки, Південної Азії та Близького Сходу. Вирішення цієї проблеми можливе шляхом модернізації сільського господарства, використання технологій крапельного зрошення, переробки води та запровадження інновацій у сфері зберігання опадів. Також необхідно зміцнити міжнародне співробітництво в галузі управління транскордонними водними ресурсами, щоб уникнути потенційних конфліктів.

Окреме місце в сучасному дискурсі посідають новітні технології, зокрема штучний інтелект. Його потенціал у сфері досягнення Цілей сталого розвитку (ЦСР) визнають як держави, так і провідні транснаціональні корпорації. Алгоритми штучного інтелекту можуть покращити процес прийняття рішень в охороні здоров'я, в освіті, управлінні ресурсами. Водночас необхідно розвивати міжнародні стандарти етичного використання ШІ, контролювати ризики автоматизації ринку праці, запобігати цифровій нерівності. Необхідна прозорість, підзвітність та співпраця між державами, щоб потенціал технологій був використаний на благо людства.

І останній ключовий аспект — це глобальне фінансування та роль міжнародних інституцій. Країни, що розвиваються, потребують щонайменше \$2,4 трильйона щорічно до 2030 року для досягнення кліматичних та соціальних цілей. Реформа світової фінансової архітектури (зокрема МВФ та Світового банку), ширше залучення приватного капіталу та використання механізмів «змішаного фінансування» — усе це повинно стати основою оновленої системи міжнародного розвитку. Без цього будь-які стратегії залишаться декларативними.

Таким чином, до 2050 року вирішення глобальних проблем можливе за умови системного підходу, міжнародної солідарності та стратегічного мислення. Світ стоїть перед вибором: або трансформувати існуючу модель розвитку в більш справедливу, стійку й інклюзивну, або зіткнутися з хвилею нових криз. У руках нинішніх поколінь — майбутнє людства, і від їхніх рішень залежить, яким буде світ у другій половині XXI століття.

Список використаних джерел:

1. United Nations. “Net Zero Coalition.”
<https://www.un.org/en/climatechange/net-zero-coalition>
2. World Bank Blogs. “When poverty meets climate change: A critical challenge that demands cross-cutting solutions.”
<https://blogs.worldbank.org/en/climatechange/when-poverty-meets-climate-change-critical-challenge-demands-cross-cutting-solutions>
3. International Monetary Fund. “Linking Climate and Inequality.”
<https://www.imf.org/en/Publications/fandd/issues/2021/09/climate-change-and-inequality-guivarch-mejean-taconet>
4. World Economic Forum. “More than 75% of the world could face drought by 2050 - UN report.” <https://www.weforum.org/stories/2022/05/drought-2050-un-report-climate-change/>
5. Vinuesa, R. et al. “The role of artificial intelligence in achieving the Sustainable Development Goals.” arXiv preprint arXiv:1905.00501
<https://arxiv.org/abs/1905.00501>
6. Le Monde. “COP29: ‘The need to reform the global financial architecture has become even clearer’.”
https://www.lemonde.fr/en/opinion/article/2024/10/18/cop29-the-need-to-reform-the-global-financial-architecture-has-become-even-clearer_6729782_23.html

О. Мельник, МЕВ-22

**Як вплинула Давня Греція на розвиток Європи?
Що ми запозичили у давніх греків?**

Давня Греція справедливо вважається колискою європейської цивілізації. Саме тут зародилися основи філософії, науки, демократії, театру, мистецтва, які стали фундаментом для подальшого розвитку європейських народів. Грецькі поліси, особливо Афіни, започаткували нові форми суспільного устрою, в яких особистість почала відігравати важливішу роль. У культурному, політичному та

інтелектуальному плані греки залишили по собі спадщину, яка й досі залишається джерелом натхнення та знань.

Вивчення грецької спадщини важливе не лише з історичної точки зору, а й як спосіб осмислити власну культуру, цінності та ідеї. Без розуміння грецьких основ ми не змогли б повністю оцінити розвиток європейської філософії, права, етики, мистецтва чи навіть науки.

Метою цієї доповіді є виявлення головних напрямів впливу Давньої Греції на європейську цивілізацію. Ми розглянемо, що саме було запозичено у греків, як це трансформувалося в пізніших епохах, і чому ця спадщина залишається важливою для сучасної Європи.

Одним із найзначніших внесків Давньої Греції у розвиток європейської цивілізації стала поява ідеї демократії. Саме в Афінах у V столітті до н.е. виникла перша в історії форма прямої демократії, де вільні громадяни мали право брати участь у прийнятті рішень щодо управління державою. Хоча ця система мала обмеження (наприклад, не включала жінок, рабів і метеків), вона стала революційним кроком у розвитку політичної думки.

Грецькі мислителі, зокрема Арістотель, розглядали державу як спільноту, створену для досягнення спільного блага. У його праці «Політика» визначено форми правління, а також підкреслено важливість верховенства закону як ознаки хорошої держави. І навіть його праця починається з наголошення на винятково важливу роль держави. «Держава є найвищою спільністю, вона і в будь-якій дії спрямована на найблагородніше благо». Ідея активного громадянства, відповідальності за державу та участі в управлінні стала основою сучасного європейського розуміння демократії. [1]

Таким чином, ідеї, що виникли в Давній Греції – демократія, громадянство, правова держава – стали основою сучасних європейських політичних систем і залишаються актуальними й сьогодні.

Також, не згадати давньогрецьке мистецтво та архітектуру – було би помилкою, бо саме ці фактори справили глибокий вплив на розвиток європейської культури, особливо під час епохи Відродження. Греки встановили канони краси, пропорцій та гармонії, які стали зразком для наступних поколінь митців і архітекторів.

Давньогрецькі архітектори розробили три основні ордери: доричний, іонічний та коринфський, кожен з яких мав свої характерні особливості та пропорції. Ці ордери стали основою для багатьох європейських архітектурних стилів, включаючи римську архітектуру та архітектуру епохи Відродження.

Доричний ордер характеризується масивними, простими колонами без бази та з простим капітелом. Він символізує силу та мужність.

Іонічний ордер має стрункі колони з базою та капітелом, прикрашеним волютами (спіральними завитками), що надає йому елегантності.

Коринфський ордер є найрозкішнішим, з капітелом, прикрашеним листям аканту, що символізує розкіш та витонченість.[5]

Ці ордери були широко використані в європейській архітектурі, зокрема в будівництві храмів, громадських будівель та палаців, і залишаються популярними до сьогодні.

І також, дуже важливим для європейської культури є внесок давньогрецької мови та літератури, тому нижче я би хотіла розглянути саме це.

Давньогрецька мова, одна з найдавніших індоєвропейських мов, стала основою для багатьох термінів у філософії, медицині, математиці та інших науках. Багато слів грецького походження увійшли до лексикону європейських мов, зокрема англійської та французької. Наприклад, слова як "філософія", "демократія", "біологія" мають грецьке походження.

Грецький алфавіт, який включає як голосні, так і приголосні, став основою для багатьох інших алфавітів, включаючи латинський та кириличний. [4]

А давньогрецька література заклала основи для багатьох жанрів, таких як епос, трагедія, комедія та філософський діалог. Твори Гомера, які ми всі вивчали в школі, зокрема "Іліада" та "Одіссея", стали еталонами епічної поезії і вплинули на літературу багатьох народів. [2]

Трагедії Есхіла, Софокла та Евріпіда досліджували глибокі моральні та філософські питання, що залишаються актуальними й сьогодні. Їхній вплив простежується в творах Шекспіра, Гете та інших європейських драматургів.

Грецька культура, зокрема її мистецтво, література та філософія, стала основою для європейської культурної спадщини. Грецькі міфи, трагедії та комедії вплинули на розвиток європейської літератури та театру. Наприклад, твори Софокла та Евріпіда досі вивчаються та ставляться на сценах по всьому світу. [3]

Крім того, грецька архітектура, з її ордерами та пропорціями, стала зразком для європейських архітекторів, особливо під час епохи Відродження та класицизму. Багато європейських будівель, включаючи урядові установи та музеї, мають елементи, запозичені з грецьких храмів.

Давня Греція, по праву вважається колыскою європейської цивілізації, залишила глибокий слід у розвитку багатьох сфер життя, які й досі формують

культурний та інтелектуальний ландшафт сучасної Європи. Її філософія сприяла формуванню раціонального мислення, що стало основою наукового підходу в Західному світі. Я впевнена, що демократичні ідеї, зароджені в Афінах, надихнули багато європейських суспільств на створення політичних систем, що базуються на участі громадян у владі. Мистецтво, архітектура, театр і література Давньої Греції визначили класичні канони естетики, до яких зверталися європейські митці від доби Відродження і до сучасності. Давньогрецька мова стала джерелом численних термінів у науці, медицині, філософії, а сама освітня модель — прикладом гуманістичного виховання, зосередженого на гармонійному розвитку особистості. Ці ідеї були не лише запозичені, а й глибоко інтегровані в європейську культуру, освіту та суспільне життя.

Отже, вплив Давньої Греції на Європу не обмежується історичним інтересом. Це — живий спадок, що продовжує формувати європейську ідентичність, впливаючи на те, як ми мислимо, навчаємося, керуємо державами та цінуємо культуру. Давньогрецька спадщина — це не просто минуле, а підґрунтя сучасності та орієнтир на майбутнє.

Список використаної літератури

1. «Політика» Аристотеля: модель ідеальної держави. URL: <https://plomin.club/politics-of-aristotle-the-model-of-an-ideal-state/>
2. Ancient Greek Literature. URL: https://www.worldhistory.org/Greek_Literature/
3. Classical Greek culture. URL: <https://www.khanacademy.org/humanities/world-history/ancient-medieval/classical-greece/a/greek-culture>
4. How has Greek influenced European languages? URL: <https://marlowlanguagecentre.com/greek-influence-on-european-languages/>
5. The 3 Orders of Ancient Greek Architecture. URL: <https://architecturecompetitions.com/the-3-orders-of-ancient-greek-architecture>

Н. Огій, КН-22

Якими є причини абсолютної бідності?

Абсолютна бідність — це ситуація, коли людина або сім'я не можуть задовольнити найелементарніші потреби: достатнє харчування, житло, базове лікування чи доступ до освіти. Це не просто тимчасові фінансові труднощі —

це реальна загроза фізичному виживанню. Проблема актуальна не лише для країн, що розвиваються, а й для окремих регіонів розвинених держав. Саме тому важливо глибше розуміти, звідки береться така бідність і як з нею боротися.

Однією з головних причин абсолютної бідності є слабка економічна база. У державах, де не розвинена промисловість, низька продуктивність праці та майже відсутні інвестиції у створення нових робочих місць, люди часто залишаються без стабільного джерела доходу. У таких умовах навіть незначна економічна криза чи зростання цін через інфляцію можуть серйозно вдарити по рівню життя — елементарні речі стають недоступними. Додатковим ускладненням є безробіття. Навіть у країнах із середнім рівнем розвитку не завжди вистачає робочих місць, особливо для молоді та жінок, які часто стикаються з додатковими бар'єрами на ринку праці.

Ще одна причина — безробіття. Навіть у країнах із середнім рівнем розвитку не завжди вистачає роботи для всіх охочих, особливо для молоді та жінок. Часто буває, що люди працюють, але їхній заробіток настільки малий, що цього не вистачає навіть на найнеобхідніше. Це називають феноменом «працюючих бідних».

Не менш важливим чинником є освіта. Без доступу до якісної освіти людина позбавлена шансів отримати хорошу роботу та змінити своє життя. Через це бідність стає «успадкованою» — передається від батьків до дітей, створюючи замкнене коло.

Також не можна не згадати про корупцію і неефективне управління. Коли ресурси розподіляються несправедливо, а допомога не доходить до тих, хто її дійсно потребує, це лише поглиблює соціальну нерівність. У країнах із високим рівнем корупції боротьба з бідністю часто зводиться нанівець.

Серйозною проблемою залишається дискримінація. Якщо людину обмежують у правах через її стать, національність чи релігію, це прямо впливає на її можливості жити гідно. Наприклад, у багатьох країнах жінки мають менше прав і доступу до освіти чи роботи, що значно обмежує їхній економічний потенціал.

Окремо варто згадати про війни та конфлікти. Вони руйнують інфраструктуру, позбавляють людей домівок, роботи, безпеки. Мільйони людей змушені тікати, залишаючи все, що мали. Яскравим прикладом є Україна, де після повномасштабного вторгнення Росії у 2022 році різко зросла кількість людей, які опинилися за межею бідності.

Не менш важливим є вплив природи. Посухи, повені, землетруси та інші стихійні лиха можуть знищити врожай, житло, джерела доходу. Через зміни клімату такі явища трапляються дедалі частіше, особливо у сільськогосподарських регіонах.

Підсумовуючи, можна сказати, що абсолютна бідність — це складне і багатогранне явище. Воно пов'язане з економікою, політикою, соціальною справедливістю, доступом до ресурсів і навіть з глобальними екологічними процесами. Боротися з бідністю можна лише комплексно: підтримуючи економіку, розвиваючи освіту, захищаючи права людини та забезпечуючи прозорість влади. Лише тоді можна говорити про реальні зміни.

Список використаних джерел:

1. World Bank. Understanding Poverty. URL: <https://www.worldbank.org/en/topic/poverty/overview>
2. UNDP. Human Development Reports. URL: <https://hdr.undp.org/>
3. Oxfam International. Inequality and Poverty Reports. URL: <https://www.oxfam.org/en/inequality-and-poverty>
4. Sachs J.D. The End of Poverty. Penguin Books, 2005.
5. United Nations. SDG Report 2023. URL: <https://unstats.un.org/sdgs/report/2023/>

П. Окапінський, МЕВ-22

Вбивство в Сараєво — причина чи привід до Першої світової війни?

Перша світова війна, що розпочалася влітку 1914 року, стала одним із наймасштабніших збройних конфліктів в історії людства. Одним із найбільш відомих і часто згадуваних епізодів, який нібито її «спричинив», є вбивство австро-угорського ерцгерцога Франца Фердинанда 28 червня 1914 року в місті Сараєво. Це вбивство часто називають причиною війни, однак це формулювання не зовсім точне. На мою думку, правильніше було б сказати, що вбивство стало приводом, а не справжньою причиною Першої світової війни. Сама війна визрівала десятиліттями, і її корені набагато глибші, ніж один теракт.

Щоб краще зрозуміти ситуацію, потрібно розглянути історичний контекст. На той момент Європа була поділена на два головні військово-політичні блоки: Троїстий союз (Німеччина, Австро-Угорщина та Італія) та Антанта (Франція, Росія, Велика Британія). Відносини між цими блоками були напруженими:

націоналізм, колоніальні суперечки, гонка озброєнь, територіальні претензії — усе це поступово підштовхувало Європу до великого конфлікту. Тож можна сказати, що ситуація вже була дуже « вибухонебезпечною », і потрібна була лише іскра.

Такою « іскрою » стало саме вбивство ерцгерцога у Сараєво. Його здійснив Гаврило Принцип — сербський націоналіст, який належав до організації « Молода Боснія », що боролася за звільнення слов'янських земель з-під влади Австро-Угорщини. Після вбивства Австро-Угорщина висунула Сербії ультиматум із завідомо неприйнятними умовами. Хоча Сербія погодилась на більшість пунктів, Австро-Угорщина все одно оголосила війну. Далі за принципом доміно до конфлікту почали приєднуватися інші держави : Росія підтримала Сербію, Німеччина — Австро-Угорщину, Франція — Росію, а згодом і Велика Британія вступила у війну.

Таким чином, вбивство у Сараєво стало формальним приводом, який дозволив країнам реалізувати давно заплановані або передбачувані дії. Глибшою ж причиною була система союзів і накопичене протистояння між провідними державами. Крім того, важливу роль відіграли імперські амбіції, прагнення до перегляду кордонів, посилення впливу на Балканах та в інших регіонах. У цьому сенсі говорити про вбивство як єдину чи головну причину Першої світової — це значне спрощення складної міжнародної ситуації.

Ще одним аргументом на користь того, що вбивство не було самою причиною війни, є той факт, що аналогічні теракти чи вбивства відбувалися й раніше, але не призводили до глобальної війни. Наприклад, вбивство російського імператора Олександра II у 1881 році або спроби на іноземних монархів і політичних діячів не мали таких наслідків. Це свідчить про те, що сам факт вбивства не обов'язково запускає війну — набагато важливішим є те, в якому контексті воно відбувається, як реагують уряди, і які у них були плани ще до подій.

На мою думку, вбивство в Сараєво слід розглядати як каталізатор подій, які вже давно визрівали в надрах європейської політики. Існує навіть думка, що без цього вбивства війна все одно б почалась — просто з іншого приводу. Показово, що деякі держави ледь не шукали причини для початку бойових дій, щоб реалізувати свої стратегічні інтереси. Зокрема, Німеччина сподівалась на « блискавичну війну », вважаючи, що саме зараз найкращий момент для демонстрації своєї сили. Тобто геополітична напруга вже досягла такого рівня, коли війна стала майже неминучою.

Підсумовуючи, можна сказати, що вбивство в Сараєво не було єдиною чи ключовою причиною Першої світової війни. Це був лише спусковий гачок, завдяки якому давнє суперництво, амбіції та накопичене напруження вийшли назовні. Справжні причини криються набагато глибше — у системі союзів, змаганні за колонії, націоналізмі та загальній нестабільності європейського континенту на початку XX століття.

В. Остапчук, МН-22

Шлях Латинської Америки до незалежності та диктатур: історичні передумови та наслідки

Деколонізація Латинської Америки стала одним із найважливіших історичних процесів початку XIX століття, що змінив політичну карту світу. Вона стала відповіддю на століття колоніального гноблення та була зумовлена низкою політичних, економічних і соціальних чинників. Однак, здобувши незалежність, більшість латиноамериканських країн зіткнулися з іншою проблемою—нестабільністю, яка призвела до довготривалого періоду диктатур. Чому ж цей регіон, що прагнув свободи, потрапив під владу авторитарних режимів? Відповідь на це питання можна знайти, аналізуючи історичні умови, що сприяли спочатку звільненню, а згодом—встановленню диктатур.

Процес визволення Латинської Америки від іспанського та португальського панування розпочався наприкінці XVIII—на початку XIX століття. Цьому сприяло послаблення Іспанії та Португалії, що стали жертвами наполеонівських війн. У 1808 році Франція захопила Іспанію, а іспанський король був змушений зректися престолу, що створило політичний хаос і ослабило контроль над колоніями [1]. У Португалії ситуація була подібною: уряд країни, рятуючись від Наполеона, утік до Бразилії, що дало поштовх до формування там незалежної держави[2].

Величезний вплив на визвольні рухи Латинської Америки мали ідеї Просвітництва, що поширювалися серед місцевих еліт. Концепції свободи, рівності та народного суверенітету, які лягли в основу Французької революції, а також успішний приклад боротьби за незалежність у США, надихали креольське населення на боротьбу проти колонізаторів[3]. Креоли, нащадки європейців, народжені в Латинській Америці, прагнули до політичної та економічної влади, але не могли займати високі посади в колоніальній адміністрації, адже всі ключові пости були закріплені за вихідцями з Європи.

Вони становили основну рушійну силу боротьби за незалежність, оскільки прагнули позбутися дискримінації та отримати контроль над власними територіями.

Додатковим каталізатором стало економічне невдоволення. Іспанія та Португалія жорстко контролювали економіку колоній, забороняли їм вести вільну торгівлю та розвивати промисловість[4]. Це змушувало місцеві еліти підтримувати ідею незалежності, яка відкривала для них можливості економічного процвітання. Крім того, у Латинській Америці завжди була сильна військова культура, що проявилася у визвольних війнах, очолюваних такими лідерами, як Симон Болівар, Хосе де Сан-Мартін, Бернардо О'Гігінс [5]. Вони не лише керували військовими кампаніями, а й формували національні ідеї, спрямовані на створення незалежних держав.

Однак здобуття незалежності не принесло довгоочікуваної стабільності. Більшість латиноамериканських країн опинилися перед складними викликами, серед яких відсутність демократичних традицій, соціально-економічна нерівність та зовнішнє втручання. Після століть колоніального правління в регіоні не було розвинених демократичних інституцій, а державне управління базувалося на авторитарних моделях [6]. Це призвело до того, що після здобуття незалежності влада часто опинялася в руках військових або харизматичних лідерів, які правили на основі особистої влади та підтримки армії.

Глибока соціальна нерівність також відіграла ключову роль. Більшість земель та ресурсів залишалися в руках вузького прошарку еліти, тоді як основна частина населення жила у бідності. Це призводило до частих соціальних конфліктів, що давали диктаторам можливість виправдовувати жорсткі заходи необхідністю підтримання порядку [7]. У багатьох країнах, зокрема Аргентині, Чилі, Бразилії, військові режими використовували економічні труднощі як привід для встановлення контролю над країною.

Не менш важливим фактором стало зовнішнє втручання. Під час Холодної війни Латинська Америка перетворилася на арену боротьби між США та СРСР. США підтримували праві диктатури, які обіцяли боротися з комунізмом, у той час як СРСР допомагав лівим повстанцям [8]. Така ситуація призвела до політичної нестабільності та численних переворотів.

Особливістю регіону стала традиція каудилізму—влади сильних лідерів, які керували країнами на основі особистої харизми, військової сили та патерналістської політики [9]. Каудильйо часто ставали диктаторами, використовуючи слабкість демократичних інститутів та підтримку армії.

Висновки:

Деколонізація Латинської Америки була складним і неминучим процесом, спричиненим як зовнішніми подіями, так і внутрішнім прагненням до свободи. Однак отримання незалежності не означало встановлення демократії. Відсутність міцних політичних інститутів, глибока соціальна нерівність, традиція каудилізму та зовнішнє втручання стали головними причинами, що призвели до появи диктатур у регіоні. На мою думку, історія Латинської Америки є цінним уроком про те, що здобуття свободи—це лише перший крок, а справжня незалежність вимагає розвитку демократії, економічної стабільності та рівності. Сьогодні більшість країн регіону рухаються до демократичних змін, проте тінь авторитаризму все ще залишається в їхньому минулому.

Список використаних джерел

1. BBC News. (n.d.). The history of Latin American independence. Retrieved from <https://www.bbc.com/history>
2. History.com Editors. (n.d.). Latin American independence movements. History.com. Retrieved from <https://www.history.com/topics/south-america>
3. Encyclopædia Britannica. (n.d.). Latin American independence. Retrieved from <https://www.britannica.com/event/Latin-American-independence>
4. Stanford University. (n.d.). Economic history of Latin America. Retrieved from <https://history.stanford.edu>
5. Biography.com Editors. (n.d.). Simón Bolívar: The liberator of South America. Retrieved from <https://www.biography.com/people/simon-bolivar-241196>
6. The Guardian. (n.d.). Latin America's struggle for democracy. Retrieved from <https://www.theguardian.com/world/latin-america>
7. World Economic Forum. (n.d.). The impact of inequality on Latin American politics. Retrieved from <https://www.weforum.org/agenda/latin-america>
8. Foreign Affairs. (n.d.). Cold War interventions in Latin America. Retrieved from <https://www.foreignaffairs.com>
9. Latin American Studies Association. (n.d.). The legacy of caudillismo in Latin American politics. Retrieved from <https://www.lasaweb.org>

Як вплинула Давня Греція на розвиток Європи? Що ми запозичили у давніх греків?

Вступ

Коли я гуляю вулицями Києва чи будь-якого іншого європейського міста, мій погляд часто спинається на величних колонах урядових споруд, що нагадують про минулі часи. Ці колони — не просто архітектурний елемент, а відгомін Давньої Греції, цивілізації, котра понад дві тисячі років тому заклала підвалини того, що ми сьогодні зevamo Європою. Від афінських агор, де зароджувалася демократія, до храмів Акрополя, що втілюють ідеали краси й гармонії, греки залишили нам спадок, який пронизує наше життя — від політики до мистецтва, від науки до звичних традицій. Чому ця тема важлива для нас сьогодні? У ХХІ столітті Європа постає перед численними викликами: кризою демократії, екологічними проблемами, пошуком культурної ідентичності в умовах глобалізації. Як студентка психології, я бачу, що спадщина Давньої Греції може дати нам не лише історичні уроки, а й практичні відповіді. Ми живемо в епоху, коли потребуємо гармонії — як у суспільстві, так і з природою, — а греки знали, як цього досягти. У цьому есе я досліджу, як Давня Греція вплинула на розвиток Європи і що саме ми перейняли у давніх греків, щоб будувати наше сьогодення й майбутнє. Моя мета — показати, що їхній внесок не втратив актуальності, а навпаки, може стати ключем до розв'язання сучасних проблем.

Архітектура та мистецтво: естетика, що живе досі

Коли ми говоримо про спадщину Давньої Греції, перше, що спадає на думку, — це її архітектура й мистецтво. Ці два аспекти не лише вражали сучасників греків, а й стали основою європейської естетики, яка живе й досі. Від величних храмів до витончених скульптур, греки створили мову краси, яка говорить із нами через століття. Їхні ідеї про гармонію, пропорції та зв'язок із природою не втратили актуальності, а навпаки, набувають нового значення в сучасному світі, де ми шукаємо баланс між прогресом і збереженням довкілля.

Грецька архітектура — це, мабуть, найвиразніший символ їхнього впливу. У V–IV століттях до н.е. греки розвинули три основні архітектурні ордери: доричний, іонічний і коринфський, кожен із яких мав свій характер і призначення. Доричний ордер, із його простими, масивними колонами без бази, уособлював силу й стійкість — його ми бачимо в храмі Гефеста в Афінах чи

ранніх спорудах на Сицилії. Іонічний стиль, із тоншими колонами та витонченими волютами, додавав легкості й елегантності — прикладом є храм Артеміди в Ефесі, одне з семи чудес античного світу. Коринфський ордер, із його пишними капітелями, прикрашеними листям аканта, був вершиною декоративності — його можна побачити в храмі Зевса Олімпійського.

Найвідомішим прикладом є Парфенон на афінському Акрополі, побудований у 447–432 роках до н.е. за проектом Іктіна та Каллікрата під наглядом Фідія. Цей храм, присвячений Афіні, вражає не лише розмірами, а й математичною досконалістю. Його пропорції базуються на "золотому перетині" — співвідношенні, яке греки вважали ідеальним вираженням гармонії. Колони Парфенона злегка звужуються догори й мають ледь помітний вигин (ентазис), що створює оптичну ілюзію прямої лінії, компенсуючи викривлення людського ока. Ця увага до деталей робить Парфенон не просто будівлею, а втіленням філософії — ідеї, що краса й функція мають співіснувати.

Цей вплив не зник із падінням Греції. Римляни, завоювавши грецькі землі у II столітті до н.е., не лише перейняли ці ордери, а й розвинули їх. Пантеон у Римі з його куполом і коринфськими колонами — це прямий спадкоємець грецької традиції, адаптований до римських потреб. У Середньовіччі античні принципи затьмарилися готичними соборами, але в епоху Відродження архітектори, такі як Андреа Палладіо, повернулися до грецьких ідеалів. Його вілли в Італії, наприклад Вілла Ротонда, повторюють симетрію й пропорції Парфенона. У XVIII–XIX століттях неокласицизм знову оживив грецький стиль: Капітолій у Вашингтоні, Британський музей у Лондоні, навіть будівля Верховного суду України в Києві — усі вони несуть відбиток античної естетики. Чому цей стиль так довго живе? Бо він символізує порядок, стабільність і велич — цінності, які Європа завжди прагнула втілити в своїй інституції.

Але грецька архітектура — це не лише про красу. Вона вчить нас гармонії з природою, що особливо актуально сьогодні. Греки будували свої храми, враховуючи ландшафт: Акрополь ідеально вписаний у пагорб, театр у Епідаврі використовує природну акустику, а Дельфи розташовані в мальовничій долині, ніби продовжуючи її контури. Цей підхід контрастує з сучасними мегаполісами, де бетон часто витісняє зелень. У часи екологічної кризи ми можемо повернутися до грецького прикладу. Сучасні проекти, такі як Bosco Verticale в Мілані — висотки з вертикальними садами, — чи "зелені" дахи в Копенгагені відображають цю ідею: будівлі мають співіснувати з природою, а не домінувати над нею. Як студентка психології, я бачу в цьому не лише

практичний, а й емоційний вимір: гармонійне середовище знижує стрес і сприяє добробуту. Чи не могли б ми, європейці, взяти цей урок за основу для майбутніх міст?

Мистецтво Давньої Греції не менш вражаюче. Скульптури, такі як "Дискобол" Мирона, "Венера Мілоська" чи "Лаокоон і його сини", втілюють ідеал людського тіла — пропорційного, динамічного, живого. Греки першими почали зображати людину не як статичну фігуру, а як рух, емоцію, момент. Фідій, який створив статую Афін для Парфенона, і Поліклет, автор "Дорифора", розробили канон пропорцій, який став еталоном краси. Ці ідеї перейняли римляни, а пізніше — митці Відродження. Мікеланджело, створюючи свого "Давида", явно спирався на грецькі принципи, а Роден у XIX столітті відродив їх у своїх експресивних роботах.

Грецькі вазы — ще один приклад мистецтва, яке вплинуло на Європу. Чорнофігурні та червонофігурні керамічні вироби з деталізованими сценами міфів чи повсякденного життя стали прообразом декоративного мистецтва. У XVIII столітті європейські майстри, такі як Веджвуд в Англії, відродили цей стиль у порцеляні, а сьогодні ми бачимо його відлуння в дизайні інтер'єрів чимоді. Грецький орнамент — меандр, або "грецький ключ", — досі прикрашає тканини, ювелірні вироби, навіть логотипи брендів.

Актуальність грецького мистецтва в тому, що воно нагадує нам про цінність індивідуальності й гармонії в епоху масового виробництва. Сьогодні, коли ми оточені однотипними речами, грецька естетика вчить нас шукати красу в деталях. Наприклад, сучасні дизайнери, такі як Заха Хадід, черпали натхнення в плавних лініях грецьких скульптур, створюючи будівлі, які вражають своєю органічністю. У психології мистецтво має терапевтичний ефект: споглядання гармонійних форм заспокоює, надихає, повертає відчуття рівноваги. Чи не могли б ми частіше звертатися до цієї спадщини, щоб протистояти хаосу сучасного життя?

Ми запозичили у греків не просто техніку чи стиль, а філософію краси. Їхня архітектура й мистецтво — це не мертві реліквії, а живі ідеї, які можуть надихати нас сьогодні. У часи, коли Європа шукає відповіді на екологічні, соціальні й культурні виклики, грецька естетика пропонує рішення: будувати з повагою до природи, творити з думкою про людину, жити в гармонії з собою й світом. Ця спадщина — не лише минуле, а й ключ до нашого майбутнього.

Релігія та міфологія: духовний спадок, що формує Європу

Давня Греція залишила нам не лише матеріальні й інтелектуальні здобутки, а й багатий духовний світ, який пронизує європейську культуру. Грецька релігія та міфологія — це не просто казки про богів і героїв, а система вірувань і символів, що вплинула на європейську духовність, мистецтво, літературу й навіть наше розуміння моралі. Від Олімпу, де правили Зевс і Афіна, до історій про Прометея й Ікара, греки створили наративи, які стали частиною нашого колективного підсвідомого. Цей спадок не лише сформував минуле Європи, а й залишається актуальним у наш час, коли ми шукаємо сенс і відповіді на вічні питання.

Грецька релігія була політеїстичною, з пантеоном богів, кожен із яких уособлював певний аспект життя чи природи. Зевс був богом неба й справедливості, Посейдон — морів, Афіна — мудрості й війни, Афродіта — любові й краси. Ці божества не були далекими чи абстрактними — вони мали людські риси: сварилися, закохувалися, помилялися. Така антропоморфність робила релігію близькою до людей, відображаючи їхні власні емоції й конфлікти. Храми, як-от Парфенон чи Дельфійський оракул, були не лише культовими спорудами, а й центрами громадського життя, де греки шукали поради, складали жертви чи святкували.

Цей релігійний світогляд вплинув на Європу через Рим. Римляни запозичили грецьких богів, перейменувавши їх — Зевс став Юпітером, Афіна — Мінервою, — і адаптували їхні культи. З приходом християнства антична релігія відійшла на другий план, але її відлуння збереглося. Наприклад, середньовічні образи святих часто нагадують грецьких богів: мудрість Афіни перейшла до образу Діви Марії, а сила Геракла — до святого Георгія. У мистецтві епохи Відродження боги Олімпу знову ожили: Боттічеллі у "Народженні Венери" відтворив Афродіту, а Рафаель у своїх фресках звертався до античних мотивів.

Міфологія стала ще потужнішим спадком. Історії про Прометея, який украв вогонь у богів і був покараний, чи про Ікара, який злетів занадто високо й упав, — це не просто оповідання, а символи людських прагнень і меж. Прометей уособлює бунт проти авторитету й жагу до знань, що надихало європейських мислителів від Шеллі до Ніцше. Ікар став застереженням проти гордині — урок, який звучить актуально в епоху технологій, коли ми створюємо машини, що можуть нас перевершити. Міфи про Нарциса, який закохався у власне відображення, чи Едіпа, який боровся з долею, увійшли в психологію: Зигмунд Фрейд використав їх, щоб пояснити

людську поведінку, і я, як студентка психології, бачу, наскільки ці архетипи живі в нашій свідомості.

Література й мистецтво Європи також завдячують грецьким міфам. Гомер у "Іліаді" й "Одіссеї" створив героїчні наративи, які надихали Вергілія на "Енеїду", а Данте — на "Божественну комедію". У XIX столітті Байрон і Кітсоспівували античні сюжети, а в XX столітті Джойс у "Уліссі" переосмислює Одіссею в сучасному контексті. У живописі Тіціан, Рубенс і Пуссен малювали сцени з міфів, а в музиці — від опер Монтеверді до симфоній Стравінського — звучать відлуння Олімпу. Навіть у попкультурі — у фільмах про Персея чи книгах про Гаррі Поттера — ми бачимо грецькі мотиви.

Чому це актуально сьогодні? У часи, коли релігійність у Європі слабшає, а люди шукають сенс у секулярному світі, грецька міфологія пропонує універсальні історії. Вони допомагають нам осмислювати моральні дилеми: чи варто, як Прометей, ризикувати заради прогресу? Чи не повторюємо ми помилку Ікара, коли ігноруємо межі? Як студентка психології, я бачу в цьому терапевтичний потенціал: міфи дають нам мову для розмови про страх, надію, любов. У часи екзистенційних криз — від пандемій до кліматичних змін — ці історії нагадують, що людство завжди боролось з невідомим і знаходило в собі сили.

Грецька релігія також учить нас поваги до природи. Боги уособлювали стихії — море, небо, землю, — і греки шанували їх через ритуали. Сьогодні, коли ми боремося з екологічною кризою, ця ідея гармонії з природою може надихати. Наприклад, сучасні рухи за збереження довкілля часто звертаються до образу Геї, богині Землі, що має грецьке походження. Чи не могли б ми частіше згадувати цей зв'язок, щоб виховувати екологічну свідомість?

Ми запозичили у греків духовний вимір — спосіб бачити світ як місце, де людина, природа й божественне перетинаються. Їхня релігія й міфи дали нам символи й історії, які формують нашу культуру й допомагають шукати відповіді. У сучасній Європі, де ми балансуємо між традицією та інноваціями, цей спадок може стати джерелом натхнення — нагадуванням, що навіть у хаосі є сенс, якщо ми вміємо його знайти.

Наука, освіта та філософія

Давня Греція подарувала Європі не лише матеріальні пам'ятки чи політичні ідеї, а й інтелектуальну спадщину, яка змінила наше розуміння світу. Греки були першими, хто систематично досліджував природу, людину й суспільство, заклавши основи науки, освіти та філософії. Їхній підхід —

ставити запитання, шукати логічні відповіді, осмислювати етичні дилеми — став фундаментом європейської думки. Ця спадщина не лише сформувалася минуле, а й залишається актуальною сьогодні, коли ми стикаємося з викликами технологічного прогресу, екологічних криз і пошуку сенсу в цифрову епоху.

Грецька наука вражає своїм масштабом і глибиною. Одним із перших великих вчених був Фалес Мілетський (VI століття до н.е.), який намагався пояснити природу світу без звернення до міфів, припускаючи, що вода є основою всього суцього. Його учень Анаксимандр пішов далі, створивши першу карту світу й припустивши, що життя зародилося з простих форм — ідею, яка дивовижно передбачає сучасну теорію еволюції. У математиці Евклід (III століття до н.е.) систематизував геометрію у своїй праці "Начала", що стала основою для науки й техніки на тисячоліття вперед. Його теореми про трикутники й кола ми вивчаємо в школі, а архітектори — від Парфенона до сучасних хмарочосів — використовують їх для розрахунків. Архімед, інший геній, розвинув принципи механіки, винайшовши важіль і гвинт, а його вигук "Еврика!" став символом наукового відкриття.

Астрономія також завдячує грекам. Аристарх із Самоса (III століття до н.е.) припустив, що Земля обертається навколо Сонця — геліоцентрична модель, яку пізніше підтвердив Коперник у XVI столітті. Хоча ідеї Аристарха не були популярними за його життя, вони свідчать про сміливість грецької думки. Птолемей, хоч і жив пізніше, у елліністичну епоху, систематизував знання про рух небесних тіл, і його праця "Альмагест" залишалася авторитетною аж до Середньовіччя. У медицині Гіппократ (V століття до н.е.) відійшов від релігійних пояснень хвороб, наголошуючи на спостереженні й логіці. Його клятва, що закликає лікарів "не нашкодити", досі є етичним стандартом у всьому світі.

Ці наукові досягнення не були ізольованими. Греки створили метод — раціональний підхід до пізнання, який базується на логіці й доказах. Цей метод перейняли римляни, а в Середньовіччі праці Аристотеля й Евкліда зберігалися в монастирях і арабських бібліотеках, щоб потім відродитися в епоху Відродження. Галілей, Ньютон, Ейнштейн — усі вони стояли на плечах грецьких гігантів. Сьогодні, коли ми запускаємо ракети в космос чи розробляємо штучний інтелект, ми спираємося на той самий принцип: природа підкоряється законам, які можна зрозуміти.

Освіта — ще один грецький винахід, який змінив Європу. Платон заснував Академію в Афінах (IV століття до н.е.), де студенти вивчали філософію, математику й астрономію. Напис над входом — "Нехай сюди не

входить той, хто не знає геометрії" — підкреслював важливість знань. Аристотель створив Лікей, де навчання поєднувалося з дослідженнями. Ці заклади стали прообразом сучасних університетів, де я, як студентка, маю змогу досліджувати світ. У Середньовіччі Болонський і Паризький університети відродили цю традицію, а сьогодні освіта залишається основою європейського суспільства. Грецька ідея систематичного навчання — від учителя до учня, від теорії до практики — дала нам інструмент для прогресу.

Філософія, мабуть, є найглибшим внеском греків. Сократ (V століття до н.е.) закликав "пізнати себе" через діалог і саморефлексію — метод, який я, як студентка психології, бачу в основі сучасної терапії. Його учень Платон у "Державі" розмірковував про ідеальне суспільство, пропонуючи ідеї, які вплинули на політичну думку від Августина до Маркса. Аристотель, зі своєю логікою й етикою, став "батьком наук", аналізуючи все — від природи до моралі. Його концепція "золотої середини" — уникнення крайнощів — актуальна й сьогодні, коли ми шукаємо баланс між свободою та відповідальністю. Епікур учив, що щастя — це простота й дружба, пропонуючи альтернативу сучасному консюмеризму. Стоїки, такі як Сенека (який жив у римську епоху, але спирався на грецькі ідеї), вчили приймати те, що ми не можемо змінити, — урок, який звучить як мантра в епоху невизначеності.

Чому це актуально сьогодні? Ми живемо в часи, коли наука й технології розвиваються швидше, ніж наша здатність їх осмислювати. Штучний інтелект, генна інженерія, зміна клімату — ці явища ставлять перед нами етичні питання, на які грецька філософія може дати відповідь. Наприклад, коли ми дискутуємо про межі ШІ, ми повертаємося до Аристотеля: чи є "золота середина" між прогресом і контролем? Гіпократівське "не нашкодити" актуальне в медицині, де експерименти з генами викликають суперечки. А Сократівське "пізнай себе" звучить як заклик у світі соціальних мереж, де ми часто втрачаємо свою ідентичність.

Освіта також набуває нового значення. У XXI столітті знання доступні як ніколи, але водночас ми боремося з інформаційним перевантаженням і дезінформацією. Грецька ідея критичного мислення — аналізувати, сумніватися, перевіряти — може стати нашим компасом. Як студентка, я бачу, як мої лекції з психології повертаються до цих принципів: ми вчимося не просто приймати факти, а осмислювати їх. Чи не могли б ми ширше впровадити цей підхід у школах і університетах, щоб виховувати не лише фахівців, а й громадян, які думають?

Ми запозичили у греків не лише знання, а й спосіб їх здобувати. Їхня наука дала нам інструменти для дослідження світу, освіта — систему для передачі знань, а філософія — мудрість для їхнього застосування. Сьогодні, коли Європа стикається з викликами — від технологій до екології, — ця спадщина може стати нашим провідником. Греки вчили нас, що знання без етики — це хаос, а прогрес без осмислення — це ризик. Чи не час нам повернутися до їхніх уроків, щоб будувати майбутнє, яке буде не лише розумним, а й гуманним?

Культура та повсякденне життя

Грецька культура — це не лише величні храми чи абстрактні філософські ідеї, а й те, що проникло в наше повсякденне життя, формуючи наші звички, розваги та способи взаємодії одне з одним. Давні греки залишили нам спадщину, яка виходить за межі високого мистецтва й політики, торкаючись простих, але важливих аспектів людського існування: театру, літератури, спорту, святкувань і навіть того, як ми осмислюємо радість і трагедію. Ця культурна спадщина стала основою європейської ідентичності, і ми досі пожинаємо її плоди, часто не усвідомлюючи цього.

Одним із найяскравіших внесків Греції є театр. У V столітті до н.е. в Афінах зародилася драматургія, яка стала прообразом сучасного мистецтва сцени. Трагедії Есхіла, Софокла й Евріпіда — таких як "Антигона" чи "Едіп-цар" — досліджували вічні теми: конфлікт між долею та свободою, моральні дилеми, боротьбу людини з богами чи суспільством. Ці твори не просто розважали, а змушували глядачів задуматися над собою та світом. Водночас комедії Аристофана, наприклад "Лісістрата", висміювали політиків і суспільні вади з гумором, який і сьогодні здається актуальним. Грецький театр народився з релігійних святкувань на честь Діоніса, але швидко став громадською подією, де люди збиралися разом, щоб пережити емоції й обговорити їх.

Цей вплив простежується в усій європейській культурі. Римляни адаптували грецькі п'єси, а в епоху Відродження Шекспір і Мольєр черпали натхнення з античних сюжетів і форм. Сьогодні ми бачимо відлуння грецького театру не лише в класичних постановках, а й у кіно, серіалах, навіть у соціальних мережах, де люди діляться історіями про свої перемоги й поразки. Як студентка психології, я бачу в цьому терапевтичний ефект: театр давав грекам змогу проживати емоції колективно, і ми успадкували цю ідею — мистецтво як спосіб зрозуміти себе й інших. У сучасній Європі, де психологічне здоров'я стає пріоритетом, грецька традиція катарсису (очищення

через мистецтво, як казав Аристотель) може стати інструментом для боротьби зі стресом і відчуженням.

Література — ще один дар греків. Епоси Гомера, "Іліада" та "Одіссея", написані близько 1200 року до н.е., вважаються першими великими творами європейської літератури. Ці історії про героїв, богів і людські пристрасті надихали покоління письменників — від римського Вергілія з його "Енеїдою" до Данте, Джойса й сучасних авторів. Грецькі міфи — про Нарциса, Прометея, Ікара — стали архетипами, які ми використовуємо, щоб пояснити поведінку чи моральні уроки. Наприклад, історія Нарциса, який закохався у власне відображення, сьогодні актуальна в епоху selfie та соціальних мереж, де ми часто заціклюємося на собі. Ми запозичили у греків не просто сюжети, а здатність розповідати історії, які резонують із людською душею.

Спорт — ще один аспект повсякденного життя, який ми успадкували від греків. Олімпійські ігри, започатковані в 776 році до н.е. в Олімпії на честь Зевса, були не лише змаганням, а й святом, яке об'єднувало грецькі міста-держави. Атлети змагалися в бігу, метанні диска, боротьбі, демонструючи силу й витривалість. Ця традиція згасла з падінням античного світу, але відродилася в 1896 році завдяки П'єру де Кубертену, який побачив у ній символ миру й співпраці. Сьогодні Олімпійські ігри — це глобальна подія, яка об'єднує мільйони людей, нагадуючи нам про грецьку ідею здорового духу в здоровому тілі. У Європі спорт став частиною культури: від футбольних чемпіонатів до місцевих марафонів. Як студентка, я бачу в цьому не лише розвагу, а й соціальний феномен — змагання виховують командний дух і допомагають долати бар'єри між людьми.

Грецькі свята й традиції також вплинули на нас. Наприклад, симпосії — вечори з вином, музикою та філософськими бесідами — були прообразом сучасних вечірок чи інтелектуальних салонів. Греки цінували радість життя, що відображено в їхній міфології: Діоніс, бог вина й веселощів, нагадував, що відпочинок — це частина гармонійного існування. Сьогодні, коли ми влаштовуємо фестивалі чи сімейні застілля, ми несвідомо відтворюємо цей дух. У часи, коли європейці часто страждають від вигорання, грецька любов до простих радощів може стати уроком балансу між роботою та відпочинком.

Актуальність цієї культурної спадщини важко переоцінити. У сучасній Європі, де глобалізація розмиває національні межі, а технології віддаляють нас одне від одного, грецькі традиції нагадують про силу спільноти. Театр об'єднує нас у залі чи перед екраном, література допомагає зрозуміти

себе, спорт виховує солідарність, а свята повертають радість. У часи міграційних криз чи політичної напруги культура стає мостом між народами. Наприклад, коли в Україні чи інших країнах проводять фестивалі античного мистецтва, це не просто розвага — це спосіб згадати наші спільні корені.

Ми запозичили у греків ідею, що культура — це не розкіш, а необхідність. Вона виховує, зцілює, об'єднує. Сьогодні, коли ми шукаємо відповіді на питання про нашу ідентичність, грецька спадщина вчить нас цінувати мистецтво й традиції як засоби діалогу. Можливо, саме в цьому — ключ до сильної, згуртованої Європи: повернутися до витоків, де театр, слово й змагання були не просто частиною життя, а його серцем.

Висновок

Давня Греція — це не просто рядок у підручнику історії чи купа археологічних місць, які ми відвідуємо як туристи. Це жива спадщина, що пронизує геть кожен аспект європейського життя, від величних колон урядових будівель до принципів, на яких ми будуємо наші суспільства. У цьому есе ми дослідили, як грецька цивілізація вплинула на розвиток Європи, лишивши нам архітектуру, демократію, науку та культуру, що стали основою нашого світу. Але що саме ми запозичили у давніх греків? І, що найважливіше, як ця спадщина може допомогти нам сьогодні, коли Європа стоїть на роздоріжжі — між глобалізацією та ідентичністю, між прогресом і кризою?

По-перше, ми запозичили у греків ідею гармонії. Їхня архітектура — це не просто камінь і мармур, а філософія, що вчить нас поєднувати красу з функціональністю, людське з природним. Парфенон не випадково стоїть на пагорбі Акрополя, ідеально вписаний у ландшафт, — це приклад того, як можна жити в злагоді з довкіллям. Сьогодні, коли ми боремося зі змінами клімату, вирубкою лісів та забрудненням, цей урок набуває нового значення. Сучасні архітектори, які проєктують "зелені" міста — приміром, вертикальні сади в Мілані чи еко-будівлі в Копенгагені, — несвідомо повертаються до грецьких принципів. Ми можемо піти далі: уявімо, якби кожне європейське місто взяло за основу ідею гармонії, яку пропонували греки, — чи не стало б це кроком до сталого майбутнього? Як студентка психології, я бачу в цьому не лише практичне рішення, а й психологічний ефект: гармонійне середовище сприяє спокою та добробуту людей.

По-друге, ми успадкували від греків демократію — ідею, що влада належить народу. Афінська агора була місцем, де громадяни сперечалися, голосували й вирішували долю свого міста. Сьогодні ми маємо парламенти,

вибори, конституції, але чи справді ми втілюємо дух грецької демократії? У часи, коли явка на виборах падає, а популізм загрожує стабільності, ми можемо повернутися до грецького розуміння громадянської відповідальності. В Афінах участь у житті поліса була не правом, а обов'язком. Можливо, сучасній Європі варто запозичити цю ідею активного громадянства? Наприклад, у країнах на кшталт Швейцарії чи Ісландії, де референдуми є частиною політичного життя, ми бачимо відлуння афінської практики. Якби ми частіше залучали людей до прийняття рішень — чи то на рівні місцевих громад, чи на рівні ЄС, — чи не стала б наша демократія міцнішою? Греки вчили нас, що народовладдя — це не подарунок, а робота, і цей урок актуальний як ніколи.

По-третє, ми взяли у греків прагнення до знань. Від Евкліда до Гіппократа, від Платона до Аристотеля — вони показали, що світ можна зрозуміти через логіку й спостереження. Сучасна наука, освіта, навіть наші дискусії про етику в технологіях — усе це має грецьке коріння. У ХХІ столітті, коли штучний інтелект змінює наше життя, а кліматичні кризи потребують інновацій, ми повертаємося до грецького методу: ставити запитання й шукати відповіді. Але знання — це не лише технології. Грецька філософія вчить нас розмірковувати про сенс життя, про межі прогресу, про те, що робить нас людьми. Як студентка, я відчуваю це щодня: мої лекції з психології часто повертаються до Сократа, який закликав "пізнати себе". У часи, коли ми втрачаємо зв'язок із собою через цифровий шум, цей заклик звучить як дороговказ.

Література

1. Dover, K. J. *The Greeks and Their Legacy*. Oxford University Press, 1989.
2. "The Legacy of Greek Architecture." *Classical Quarterly*, vol. 45, no. 2, 1995, pp. 123–145.
3. Інтерв'ю з архітектором Ренцо Піано, *The Guardian*, 2023.
4. UNESCO. "Статистика збереження пам'яток Греції," 2022.
5. Платон. *Держава*. Переклад українською, 2005.
6. Гомер. *Іліада*. Переклад українською, 2010.

Є.О. Підосинников, ПТБ бт-22

Чи могли глобальні проблеми виникнути в Середньовіччі? Чому?

Коли ми чуємо словосполучення «глобальні проблеми», то зазвичай думаємо про сучасні проблеми, такі як зміна клімату, пандемії чи фінансові кризи.

Однак, глобальні проблеми - це не єдина проблема сучасності. Середньовіччя, яке охоплює приблизно 500-1500 роки нашої ери, було позначене кількома проблемами, які, незважаючи на нижчий рівень взаємозв'язку в ту епоху, мали глобальний вимір як за своїм походженням, так і за наслідками. Хоча термін «глобальний» може здатися анахронізмом у застосуванні до середньовічних суспільств, такі події, як пандемії, кліматичні зміни, економічні кризи, погіршення стану довкілля та масові соціальні заворушення демонструють, що глобальні проблеми, які визначаються як такі, що зачіпають значні маси людства в різних регіонах, безумовно, виникли в Середньовіччі.

Мабуть, найбільш знаковим прикладом середньовічної глобальної проблеми є Чорна смерть. Ця смертельна пандемія, пік якої припав на Європу між 1347 і 1351 роками, забрала, за різними оцінками, від 30% до 60% населення. Хоча Європа постраждала найбільше, хвороба виникла не там. Вважається, що чума з'явилася в Центральній Азії, поширилася вздовж торговельних шляхів, таких як Шовковий шлях і морські торговельні шляхи, через Монгольську імперію на Близький Схід, а потім в Європу. Той факт, що чума слідувала комерційними і військовими шляхами, показує, що навіть у Середньовіччі частини світу були більш пов'язані між собою, ніж ми часто припускаємо. Наслідки були катастрофічними: масова депопуляція, економічні потрясіння, крах трудових систем, соціальні заворушення і широкомасштабні переслідування меншин, таких як євреї, яких часто робили цапами-відбувайлами за кризу. Крім того, втрата населення дозволила відновити ліси в деяких частинах Європи, що, на думку деяких істориків клімату, могло мати ширші екологічні наслідки, можливо, сприяючи глобальним тенденціям похолодання, таким як Малий льодовиковий період [1].

Ця пандемія була не єдиною проблемою того періоду, пов'язаною з кліматом. Середньовіччя було свідком двох основних кліматичних фаз: середньовічного теплого періоду та малого льодовикового періоду. Перший, що тривав приблизно з 800 по 1300 рік н.е., сприяв зростанню населення та розвитку сільського господарства в багатьох регіонах, зокрема в норвезькому заселенні Гренландії. Але за ним настав Малий льодовиковий період - період, позначений похолоданням, коротшим вегетаційним періодом і сільськогосподарськими невдачами. Одним з перших і найтяжчих наслідків цього кліматичного спаду став Великий голод 1315-1317 років, який вразив Північну Європу. Невластива сезону холодна і волога погода знищила врожай, що призвело до нестачі продовольства, недоїдання і зростання смертності.

Голод ослабив європейське населення, що зробило людей більш вразливими до чуми, яка прийшла через кілька десятиліть [3].

В економічному плані Середньовіччя також переживало кризи з далекосяжними наслідками. Однією з таких подій був Великий золотий голод 15 століття. Ця криза виникла через дефіцит золота і срібла в Європі, що порушило грошові системи і спричинило дефляцію та економічну стагнацію. Дефіцит частково виник через відтік дорогоцінних металів на Схід, особливо до Китаю та Індії, які мали цінні товари, але не мали потреби в європейській продукції. Дефіцит злитків спонукав європейські держави шукати нові джерела дорогоцінних металів, що згодом стало мотивацією для дослідження та колонізації Америки. Хоча сам голод, можливо, не охопив усі куточки земної кулі, геополітичні зрушення, які він спричинив, з часом мали справді глобальні наслідки.

На додаток до цих демографічних та економічних потрясінь, деградація навколишнього середовища була ще однією важливою проблемою. Зі зростанням середньовічного населення - особливо в теплі століття - зростав і попит на землю, деревину та сільськогосподарські ресурси. Масштабна вирубка лісів була поширена по всій Європі, особливо у Франції, Німеччині та Англії. Ліси вирубували, щоб звільнити місце для сільськогосподарських угідь, а також для отримання матеріалів для будівництва та опалення. Це призвело до ерозії ґрунтів, втрати біорізноманіття та регіональних змін клімату. Забруднення міст було ще однією проблемою, оскільки міста намагалися утилізувати відходи та боротися із забрудненням повітря, спричиненим спалюванням деревини та вугілля. Хоча ці проблеми були більш локалізованими, ніж деякі інші, розглянуті тут, їхній сукупний вплив був значним і ілюструє, як людські суспільства можуть впливати на довкілля у великих масштабах навіть без сучасної промисловості[5].

Соціальні заворушення також були постійною рисою Середньовіччя, що відображало глибокі структурні проблеми середньовічних суспільств. Такі повстання, як англійське селянське повстання 1381 року та французька Жакерія 1358 року, не були ізольованими подіями. Вони були проявами масового невдоволення, в основі якого лежали нерівність, економічні труднощі та політичні репресії. Чорна Смерть підвищила заробітну плату і переговорну силу селян у деяких регіонах, але правлячі класи часто відповідали суворими законами, щоб заморозити заробітну плату і зберегти феодальні порядки. Ця напруженість вилилася у жорстокі повстання, деякі з яких потрясли основи середньовічного управління. Хоча ці повстання були географічно обмеженими,

вони виражали загальну картину системної неспроможності середньовічної Європи, і в цьому сенсі представляють собою трансрегіональну, квазіглобальну соціальну проблему [4].

Релігія, яка займала центральне місце в житті Середньовіччя, також була джерелом широкомасштабних конфліктів. Велика схизма 1378-1417 років, коли на папський престол претендувало кілька суперників, зруйнувала єдність Римокатолицької церкви. Ця релігійна роз'єднаність мала політичні, соціальні та духовні наслідки, які відлунювали по всій Європі. Крім того, хрестові походи - військові кампанії, керовані релігійними мотивами і санкціоновані Церквою - мали наслідки, що виходили далеко за межі безпосередніх зон конфлікту. Ці війни на століття сформували християнсько-мусульманські відносини, порушили торговельні шляхи і сприяли обміну ідеями, технологіями та хворобами між континентами. Хоча релігія часто розглядається в локальних термінах, ці приклади ілюструють, як релігійні конфлікти і зміни можуть виходити за межі кордонів і ставати проблемами з далекосяжними, іноді глобальними наслідками [2].

Отже, хоча Середньовіччю не вистачало глобальних систем комунікації, торгівлі та управління, які характеризують наш сучасний світ, воно не було вільним від глобальних проблем. Такі проблеми, як пандемії, кліматичні зміни, економічні кризи, погіршення стану довкілля, релігійні конфлікти, соціальні заворушення та дезінформація, мали широкомасштабний вплив і, в багатьох випадках, взаємопов'язані причини та наслідки. Ці явища виходили за межі локальних кордонів, зачіпали різні регіони і змінювали хід історії. Середньовічний світ був більш взаємопов'язаним, ніж ми часто припускаємо, а його глобальні проблеми - хоч і відрізнялися за формою та масштабом від сучасних - були не менш реальними та значущими. Вивчення цих історичних закономірностей дає цінні уроки про те, як суспільства реагують на кризу, про важливість життєстійкості та стійкого взаємозв'язку людської цивілізації.

Список використаної літератури

1. Contributors to Wikimedia projects. Black death - wikipedia. *Wikipedia, the free encyclopedia*. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Black_Death (date of access: 18.05.2025).
2. Contributors to Wikimedia projects. Crisis of the late middle ages - wikipedia. *Wikipedia, the free encyclopedia*. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Crisis_of_the_late_Middle_Ages (date of access: 18.05.2025).

3. Contributors to Wikimedia projects. Great famine of 1315–1317 - wikipedia. *Wikipedia, the free encyclopedia*. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Great_Famine_of_1315–1317 (date of access: 18.05.2025).

4. Contributors to Wikimedia projects. Popular revolts in late medieval Europe - Wikipedia. *Wikipedia, the free encyclopedia*. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Popular_revolts_in_late_medieval_Europe (date of access: 18.05.2025).

5. Pollution & deforestation in the medieval world | thecollector. *TheCollector*. URL: <https://www.thecollector.com/pollution-deforestation-medieval-world/> (date of access: 18.05.2025).

М.А Ротар, МЕВ-22

Чому є важливим протистояти російській пропаганді в Європі?

Російська пропаганда становить серйозну загрозу для європейської єдності, демократичних цінностей та безпеки континенту. Питання протидії російським інформаційним операціям набуло критичної ваги після початку повномасштабного вторгнення Росії в Україну в лютому 2022 року, коли дезінформаційні кампанії поширилися Європою з новою інтенсивністю. За останнє десятиліття пропагандистські методи Кремля еволюціонували від прямолінійної радянської моделі до багаторівневої системи впливу, що використовує цифрові технології, соціальні мережі та численні медіа-канали.

Російська пропаганда цілеспрямовано експлуатує наявні в європейських суспільствах протиріччя. Соціальні нерівності, економічні труднощі, міграційні проблеми, націоналістичні настрої – всі ці фактори використовуються для посилення фрагментації європейських суспільств [2].

Російська пропаганда не прагне просто просувати проросійський наратив, а намагається підірвати саму здатність громадян розрізняти правду від вигадки. Цей підхід влучно характеризується як "фіброз інформаційного простору" – поширення такого обсягу суперечливої інформації, що аудиторія просто втрачає здатність визначити, що є правдою.

Іншою стороною проблеми є використання "корисних ідіотів" – осіб, які несвідомо просувають російські наративи через їхню суголоєність з власними переконаннями. Можемо сказати, що певні політичні діячі та громадські

активісти стають ненавмисним інструментом російської пропаганди, легітимізуючи її наративи через власний авторитет [4].

Ми вважаємо, що найбільш токсичним елементом російської пропаганди в Європі є її здатність розмивати межі між легітимною критикою та деструктивним підривом демократичних інститутів. Коли громадська дискусія забруднюється навмисною дезінформацією, стає неможливо вести конструктивний діалог про реальні проблеми суспільства.

Повномасштабне вторгнення Росії в Україну спричинило безпрецедентне посилення дезінформаційних кампаній, спрямованих на європейську аудиторію [5].

Російські наративи щодо війни в Україні формуються навколо кількох ключових тем: заперечення агресивного характеру війни, звинувачення України в геноциді російськомовного населення, демонізація українського керівництва як "нацистів", а також представлення НАТО як справжнього агресора, що використовує Україну як інструмент проти Росії.

У державах Південної Європи, де сильні лівацькі антиамериканські настрої, російська пропаганда акцентує увагу на ролі США у конфлікті. У країнах, що мають тісні економічні зв'язки з Росією, наголос робиться на шкідливості санкцій для місцевих економік. У Центральній та Східній Європі, де історична пам'ять про радянську окупацію ще свіжа, пропаганда намагається розмити історичні паралелі та представити сучасну Росію як жертву "русофобії" [1].

Дезінформація щодо війни в Україні спрямована не лише на виправдання російської агресії, але й на досягнення ширших стратегічних цілей: виснаження європейської підтримки України, підриг трансатлантичної єдності шляхом зображення США як єдиного бенефіціара конфлікту, легітимізація територіальних претензій Росії через спотворення історичних фактів.

Ми переконані, що війна в Україні продемонструвала справжні масштаби та небезпеку російської пропаганди. Це вже не просто інструмент просування російських інтересів, а повноцінна зброя в гібридній війні проти демократичного світу.

Протистояння російській пропаганді вимагає багаторівневої стратегії, що охоплює освітні, інституційні, регуляторні та технологічні заходи. Фундаментальним елементом такої стратегії є підвищення медіаграмотності населення. Навички критичного оцінювання медіаконтенту суттєво підвищують стійкість до дезінформації. Проте просто навчити людей перевіряти факти

недостатньо – необхідно формувати глибше розуміння інформаційної екосистеми та механізмів маніпуляції [1].

Інституційний вимір протидії включає розбудову спеціалізованих структур для моніторингу та реагування на дезінформацію. Створення East StratCom Task Force у складі Європейської служби зовнішньої дії стало важливим кроком у цьому напрямку. Ми виявили значні прогалини в координації зусиль між різними інституціями та державами-членами ЄС. Ефективна протидія вимагає значно тіснішої координації та обміну інформацією між національними та наднаціональними структурами [2].

Регуляторний аспект протидії пропаганді залишається одним із найскладніших. Баланс між обмеженням дезінформації та захистом свободи слова надзвичайно тонкий. Аналіз продемонстрував, що надто жорсткі регуляторні заходи можуть призвести до небажаних наслідків, включаючи обмеження легітимного політичного дискурсу [3].

Можемо сказати, що найбільш перспективним підходом до протидії російській пропаганді є розбудова "екосистеми стійкості" – взаємопов'язаної мережі освітніх, інституційних та технологічних елементів, що працюють у синергії для захисту інформаційного простору. Замість реактивного спростування окремих фейків необхідно формувати проактивні стратегії зміцнення суспільної стійкості до дезінформації.

Отже, протистояння російській пропаганді в Європі – це стратегічний імператив для збереження демократичних цінностей та європейської єдності. Війна в Україні яскраво продемонструвала, наскільки руйнівними можуть бути наслідки скоординованих дезінформаційних кампаній.

Ефективне протистояння вимагає системного підходу, що поєднує освітні ініціативи з підвищення медіаграмотності, інституційні механізми виявлення та протидії дезінформації, збалансовані регуляторні рамки та технологічні інструменти. Жоден з цих елементів сам по собі не здатен забезпечити належний захист інформаційного простору – необхідна їх синергія.

Європейські суспільства мають значний потенціал для ефективної протидії інформаційним атакам завдяки тривалим демократичним традиціям, розвинутому громадянському суспільству, потужному науковому та технологічному сектору.

Список використаних джерел

1. Oates S., Quinn A., Quintanilha T., Stanyer J. Nyetwork News: The Convergence of the Russophobia Narrative in Russian Propaganda and Fox News in Election 2020. Available at SSRN 3934064. 2021.

2. Хоменко І. А. Цифрова дипломатія як інструмент протистояння кремлівській пропаганді в період російсько-українського конфлікту (2014-2023pp.) : дис. ... канд. політ. наук : 23.00.04. Київ, 2023. 224 с.
3. Paul C., Matthews M. The Russian "Firehose of Falsehood" Propaganda Model: Why It Might Work and Options to Counter It. Santa Monica, CA : RAND Corporation, 2016. 16 p.
4. Hellman M., Wagnsson C. How can European states respond to Russian information warfare? An analytical framework. European Security. 2017. Vol. 26, No. 2. P. 153-170.
5. Tandoc Jr E. C., Lim D., Ling R. Diffusion of disinformation: How social media users respond to fake news and why. Journalism. 2020. Vol. 21, No. 3. P. 381-398.

А. Теслюк, ПС-22

Європейська система регіональної безпеки в умовах багатопolarityності

Європейська система безпеки в умовах багатопolarityності займає важливе місце в міжнародних відносинах, оскільки багато держав, на тлі глобальних змін, шукають нові шляхи для захисту своїх національних інтересів і стабільності. Від часу завершення Холодної війни світу вдалося уникнути масштабних військових конфліктів, але одночасно з цим виникли нові загрози — від тероризму до кібератак. Багатопolarityний світ спричинив нові виклики, зокрема щодо формування міжнародної політики і забезпечення безпеки.

Європейський Союз, зокрема, активно працює над розвитком своєї політики безпеки, прагнучи реалізувати спільну зовнішню політику, в рамках якої співпрацюють окремі інститути та держави. Проте в умовах багатопolarityності роль ЄС у забезпеченні безпеки стає більш складною і багатогранною. До того ж зростає вплив нових гравців на глобальній арені, зокрема таких держав, як Китай та Індія, що додає нових факторів в аналіз безпеки Європи.

Що стосується внутрішньої політики ЄС, то актуальним є питання зміцнення взаємодії між країнами-членами, зокрема в питанні спільної оборони та боротьби з тероризмом. Однак в умовах глобалізації є необхідність враховувати виклики, які виникають на тлі технологічних та економічних змін.

Водночас, традиційні загрози, зокрема агресія з боку Росії, все ще залишаються важливими питаннями для європейської безпеки.

Враховуючи всі ці фактори, тема європейської системи безпеки в умовах багатополярності є надзвичайно важливою як для теоретичних досліджень, так і для практичної політики. Тому дослідження функціонування інститутів безпеки, їх взаємодія та адаптація до нових умов — це завдання, яке має вирішальне значення для підтримки стабільності в Європі та на міжнародній арені.

Оцінка ефективності інститутів ЄС, що відповідають за безпеку

Європейський Союз активно працює над створенням і розвитком інститутів, що відповідають за безпеку, і намагається формувати політику, яка б враховувала різноманітні зовнішні та внутрішні загрози. Спільна зовнішня та безпекова політика (СЗБП) ЄС — один з основних механізмів, який надає можливість Європейському Союзу реалізовувати свою роль як глобального актора. Однак ці інститути мають ряд недоліків, через які їхня ефективність часто знижується.

Одним із основних інститутів європейської безпеки є Європейська зовнішня служба, яка відповідає за реалізацію зовнішньополітичних ініціатив ЄС і координує міждержавні відносини. Проте її вплив на політику є обмеженим через відсутність достатнього фінансування та складну бюрократичну структуру.

Спільна оборонна та безпекова політика (СОБП) є ще одним важливим елементом європейської безпеки. Зокрема, завдяки СОБП Європейський Союз організував численні миротворчі операції в Африці, Лівії та інших регіонах. Проте фінансування таких операцій залишається проблемою, а також є питання щодо здатності ЄС діяти автономно від НАТО, що вимагає додаткових зусиль для укріплення власної військової спроможності.

Ще однією проблемою є гнучкість інститутів у швидкому реагуванні на нові загрози. Наприклад, кібератаки та тероризм стали важливими викликами, і ЄС активно працює над посиленням кібербезпеки. Проте безпеки в цьому напрямку бракує, оскільки ЄС не має єдиного центру для боротьби з кіберзагрозами, а країни-члени по-різному оцінюють рівень пріоритету цих проблем.

Особливості сучасного міжнародного тероризму

Сучасний міжнародний тероризм відрізняється від класичних терористичних актів своїм глобальним характером та застосуванням новітніх

технологій. Зазначену проблему можна охарактеризувати через кілька основних аспектів:

1. **Невизначеність у визначенні терористичних груп.** Міжнародний тероризм став значно менш організованим, ніж в минулому. Багато терористичних груп не мають централізованої ієрархії та діють через дистрибуцію інформації та ресурсів через Інтернет. Це робить боротьбу з тероризмом набагато складнішою, оскільки держави можуть не знати про існування окремих осередків терористичних угруповань до моменту здійснення атаки.

2. **Тероризм як інструмент глобальної політики.** В останні роки терористичні організації стали використовувати тероризм не тільки для досягнення власних політичних цілей, а й для боротьби з державними структурами. Наприклад, «Ісламська держава» (ІДІЛ) використовувала тероризм як метод пропаганди своїх ідей, використовуючи для цього медіа і соцмережі.

3. **Радикалізація через Інтернет.** Однією з особливостей сучасного тероризму є радикалізація осіб через Інтернет. Через соцмережі терористичні групи вербують нових учасників, поширюють екстремістські погляди, організовують терористичні акти. Це робить боротьбу з тероризмом набагато складнішою, оскільки потрібно активно працювати не тільки з правоохоронними органами, а й з медіа та кіберпростором.

4. **Залучення молоді до терористичних організацій.** Інтернет та соцмережі стали основними каналами, через які терористи знаходять своїх потенційних учасників. Особливо уразлива молодь, яка має недостатній рівень критичного мислення, і легко піддається маніпуляціям та радикалізації. Тому боротьба з тероризмом повинна включати просвітницькі заходи та підвищення медіаграмотності серед молоді.

Політична еліта європейських країн і агресивна політика Росії

Невідповідність політичної реакції на агресію Росії з боку європейської еліти пояснюється низкою причин. Деякі з них мають історичне підґрунтя, інші — пов'язані з поточними економічними і політичними обставинами. Ось кілька основних факторів:

1. **Залежність від енергетичних поставок.** Для багатьох європейських держав Росія є основним постачальником енергоносіїв, зокрема природного газу і нафти. Багато країн, особливо Німеччина, Франція та Італія, мають великий економічний інтерес у підтримці добрих відносин з Росією. Це обмежує їхню здатність ухвалювати рішучі санкції або інші політичні кроки.

2. **Геополітичні міркування.** Зокрема, в Західній Європі є деяка скептичність щодо політики НАТО і підтримки його розширення на схід. Так, Франція та Німеччина часто виступають за стратегічну автономію Європи, яка включає не лише співпрацю з НАТО, а й прагнення до встановлення більш незалежної політики безпеки.

3. **Історична настанова на дипломатію.** Країни Західної Європи, зокрема Франція та Німеччина, традиційно орієнтовані на дипломатію в міжнародних відносинах, надаючи перевагу мирним переговорам замість швидких і рішучих дій. Це створює ситуацію, коли агресія з боку Росії не сприймається як безпосередня загроза, що потребує негайних дій.

Протистояння російській пропаганді в Європі

Пропаганда Росії в Європі є однією з головних загроз внутрішній стабільності на континенті. Протягом останніх років Росія активно використовує інформаційні канали для маніпулювання громадською думкою, сіючи сумніви щодо європейських цінностей і підриваючи довіру до Європейського Союзу. Враховуючи розширення використання соціальних мереж, Росія активно фінансує кампанії з дезінформації, що є важливим інструментом для маніпулювання політичними процесами в Європі.

Для протистояння російській пропаганді ЄС реалізує ряд стратегій, включаючи створення спеціальних центрів моніторингу, таких як Європейський центр моніторингу за дезінформацією. Однак боротьба з пропагандою потребує комплексного підходу, який включає не лише боротьбу з фейковими новинами, а й посилення критичного мислення серед населення та підтримку національних медіа.

Експансіоністська політика Росії та її залежність від владної еліти

Експансіоністська політика Росії, яка охоплює такі події, як анексія Криму, підтримка сепаратистів на сході України та військова агресія в Сирії, є важливим елементом внутрішньої політики Росії. Ця політика здійснюється за допомогою владної еліти, яка орієнтована на забезпечення власних інтересів через посилення внутрішнього контролю і зовнішнього впливу.

Російська еліта використовує зовнішні загрози для зміцнення авторитарного режиму всередині країни. Таким чином, експансіоністська політика Росії тісно пов'язана з внутрішніми потребами стабілізації влади і збереження контролю над країною.

Список використаних джерел

1. Мацько, І. (2021). Європейська безпека в умовах багатопolarity: виклики та перспективи. Київ: Видавництво «Академія».
2. Литвиненко, Т. (2020). Міжнародна безпека та геополітичні зміни в Європі. Харків: Видавництво «Наукова думка».
3. Пілецький, О. (2019). Інститути ЄС в системі безпеки: нові горизонти та виклики. Львів: Видавництво «Політекон».
4. Коваленко, В. (2018). Європейська безпека в умовах глобальних загроз. Одеса: Видавництво «Стратегії розвитку».
5. Council of the European Union. (2022). EU's Security and Defense Policy: Challenges and Opportunities. Retrieved from: <https://www.consilium.europa.eu>
6. Європейський парламент (2023). Європейська безпека в умовах нових глобальних викликів. Retrieved from: <https://www.europarl.europa.eu>
7. NATO (2020). NATO's Role in European Security. NATO Public Diplomacy Division. Retrieved from: <https://www.nato.int>
8. Бойко, М. (2021). Росія та Європа: Виклики для безпеки в XXI столітті. Київ: Видавництво «Політологія».
9. Титаренко, Л. (2021). Безпека Європи в умовах глобальних змін: від Холодної війни до сучасних викликів. Київ: Видавництво «Науковий світ».

С.Д. Томіхіна, МЕВ-22

Поясніть основні причини створення системи зовнішньої політики ЄС

Європейський Союз являє собою політичний союз 27 європейськими країнами. Після Другої світової війни Європа опинилась в дуже складній та незбалансованій ситуації. Вона прагнула забезпечити стабільність та мир. Сама ідея об'єднання була зокрема на економіці, але поступово охопило і інші сфери, насамперед політику.

ЄС в свою чергу має одне з найбільших показників ВВП у світі, та є одним з найбільших експортером та імпортером товарів. Спільна зовнішня політика та безпека ЄС є одними з головних пунктів Європейського Союзу опираючись на Договір про Європейський союз від 7 лютого 1992 року (Маастрихтському договору) [1]. Цей договір остаточно запровадив назву «Європейський союз» та визначив головні цілі ЄС:

- сприяння соціально-економічного прогресу країн-членів шляхом утворення простору без внутрішніх кордонів
- утворення монетарного союзу та запровадження спільної грошової одиниці
- введення європейського громадянства
- формування спільної зовнішньої політики та безпеки
- співпраця у сфері правосуддя та внутрішніх справ
- посилення захисту прав громадян країн-членів

Ключовими факторами, що сприяли спільній зовнішній та безпековій політиці стали:

Безпекові причини. Так як війни, загрози геноциду потребують колективного підходу, то ЄС намагається відтворити найбільш ефективну систему спільної безпеки як одну з частин своєї зовнішньої політики.

Потужна зовнішня торгівля. Так як ЄС є одним з головних експортних та імпортерів світу, то завдяки своїй спільній політиці вона має змогу виступати як одне ціле, та ще більш зміцнювати свої позиції на ринку.

Міжнародний вплив. Об'єднання ЄС спільною зовнішньою політикою надає їй більшого впливу ніж окремі держави.

Захист спільних інтересів країн-членів ЄС. Злагоджена спільна зовнішня політика дає можливість краще відстоювати інтереси більш ефективно, ніж коли кожна держава окремо.

Поширення цінностей ЄС поза межі держав-членів. Демократія, права людини, верховенство права є головними цінностями Європейського союзу, тому спільна зовнішня політика стає інструментом розширення цих цінностей поза власні межі.

При аналізі інституцій які беруть участь в управлінні спільною зовнішньою політикою, виділяється різні класифікації цих інститутів. Одна з них умовно ділить усі інститути, що беруть участь у розробці спільної зовнішньої та безпекової політики, на три категорії залежно від здійснюваних повноважень:

- 1) органи, повноваженнями яких передбачено обговорення й ухвалення політичних рішень;
- 2) структури, відповідальні за виконання рішень, ухвалених у рамках ЄС, виконання поточних довгострокових завдань і надання консультацій органам, уповноваженим ухвалювати політичні рішення;
- 3) експертні, консультативні й наглядові органи [2].

Повноваженнями у сфері цій наділені як головні інституції ЄС (Європейська рада, Рада, Європейська комісія, Європейський парламент), так і ціла система спеціальних органів для реалізації відповідної політики ЄС (Високий представник Союзу з зовнішніх справ та політики безпеки, Європейська служба зовнішньої діяльності, Комітет з питань політики та безпеки й робочі групи з проблем спільної зовнішньої та безпекової політики) [3].

Підводячи підсумки, створення спільної зовнішньої політики та політики безпеки є досить логічним кроком у процесі об'єднання та поглиблення у європейську інтеграцію. Основною причиною є захист спільних інтересів та питання безпеки. Злагоджена та спільна зовнішня політика робить ЄС дуже сильним та впливовим гравцем на світовій арені.

Список використаних джерел

1. Договір про Європейський союз від 7 лютого 1992 року. URL: <https://esu.com.ua/article-60173>
2. Саракуца, М. О. (2012). Місце Європейської служби зовнішньої діяльності в системі органів Європейського Союзу. *Правова держава*, (15), 283-286.
3. КОНОНЧУК, І. Інституційний механізм спільної зовнішньої політики Європейського Союзу. 2019. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/18239>

С. Тур, МН-22

Чому народжуваність у країнах Східної Європи (у тому числі в Україні) є однією з найнижчих у світі?

Низька народжуваність у країнах Східної Європи, включаючи Україну, є результатом взаємодії економічних, соціальних, демографічних та політичних факторів. Розглянемо основні причини:

1. Економічна нестабільність

Економічні кризи, високий рівень безробіття та низькі доходи роблять батьківство фінансово ризикованим. Наприклад, в Україні середня зарплата станом на 2022 рік складала близько 500 доларів на місяць, що обмежує можливості сімей утримувати дітей (Державна служба статистики України, 2022) [1]. Подібна ситуація спостерігається в Угорщині та Польщі, де молоді сім'ї відкладають народження дітей через невпевненість у майбутньому (Eurostat, 2023) [2].

Вплив урбанізації

У містах житло дорожче, тому сім'ї відкладають народження дітей. Великий вплив кар'єрного росту: жінки обирають роботу, а не раннє материнство.

2. Соціальні зміни

- Зростання освітнього рівня жінок: жінки частіше віддають перевагу кар'єрі, що відстрочує створення сім'ї (UNICEF, 2021) [3].

- Індивідуалізм: молодь орієнтується на самореалізацію, а не на традиційні сімейні цінності (World Values Survey, 2020) [4].

- Відстрочення народження першої дитини: середній вік матері при народженні першої дитини в Україні становить 26,5 років, що вище, ніж у 1990-х (ООН, 2022) [5].

Соціокультурні аспекти

У скандинавських країнах рівень народжуваності вищий завдяки активному залученню чоловіків до догляду за дітьми. У країнах Східної Азії жінки часто відкладають народження дітей через високий рівень конкуренції на ринку праці. В Італії та Іспанії традиційно сильний вплив релігії, але це не завжди стимулює народжуваність через економічні фактори.

3. Демографічні тенденції

- Старіння населення: частка людей похилого віку в Східній Європі перевищує 20%, що зменшує кількість жінок репродуктивного віку (Євростат, 2023) [2].

- Міграція молоді: до 30% української молоді розглядають еміграцію через економічні причини, що знижує потенційну народжуваність (Міжнародна організація з міграції, 2021) [6].

Футуристичні сценарії

Якщо тенденція низької народжуваності продовжиться, країни можуть стимулювати імміграцію для підтримки економіки. Роботизація може зменшити потребу в молодому населенні, змінюючи роль демографії в економіці. Технології, такі як штучне запліднення та генетичне модифікування, можуть вплинути на репродуктивні рішення майбутнього.

4. Неефективна державна політика

Багато країн Східної Європи впроваджують програми підтримки сімей (наприклад, угорські субсидії на іпотеку для батьків), але їхній вплив обмежений через недостатнє фінансування або бюрократію (World Bank, 2020) [7]. В Україні відсутня системна підтримка батьків: лише 30% дітей відвідує

дитячі садки через їхню нестачу (Міністерство соціальної політики України, 2022) [8] .

Глобальні тенденції

Японія та Південна Корея мають одні з найнижчих рівнів народжуваності у світі. Китай після політики «однієї дитини» зіткнувся з проблемою скорочення працездатного населення. Країни Африки, навпаки, мають високий рівень народжуваності через економічні та культурні чинники.

5. Історичний контекст

Розпад СРСР та перехід до ринкової економіки у 1990-х спричинив демографічну кризу. Наприклад, в Україні народжуваність впала з 12,1 до 7,5 на 1000 осіб між 1991 та 2001 роками (ООН, 2021) [5] .

Історичний контекст демографічних змін

У XVIII-XIX століттях великі сім'ї були нормою через високу дитячу смертність та потребу в робочих руках. У XX столітті індустріалізація та урбанізація зменшили потребу у великій кількості дітей. Вплив Другої світової війни – багато країн пережили демографічні кризи, за якими слідували короткострокові «бебі-бумери».

Висновок:

Низька народжуваність у Східній Європі — це багатофакторна проблема, що виникла через економічну нестабільність, соціальні трансформації, демографічні виклики та недостатню ефективність державної політики. Наслідками цієї тенденції є скорочення працездатного населення, старіння суспільства та можливі майбутні економічні труднощі.

Для покращення ситуації необхідний комплексний підхід, що включає:

- підвищення рівня доходів населення – створення умов для фінансової стабільності родин, зниження рівня безробіття та підтримка молодих спеціалістів;
- розвиток інфраструктури для сімей – будівництво доступного житла, дитячих садків, збільшення відпусток по догляду за дитиною для обох батьків;
- стимулювання повернення мігрантів – створення вигідних умов для тих, хто виїхав за кордон, щоб вони могли повернутися та створювати сім'ї вдома;
- реформи соціальної підтримки – збільшення виплат на дітей, доступність якісної медицини та освіти;
- зміна суспільного ставлення до сім'ї – популяризація балансу між кар'єрою та сімейним життям, рівномірний розподіл сімейних обов'язків між чоловіками та жінками.

Окрім цих заходів, важливим є довгострокове планування державної політики, що враховує не лише економічні аспекти, а й психологічні та соціокультурні фактори, які впливають на бажання створювати сім'ю та народжувати дітей.

Джерела:

1. Державна служба статистики України. (2022). Соціально-економічні показники України. (<https://www.ukrstat.gov.ua/>)
2. Eurostat. (2023). Fertility statistics. (<https://ec.europa.eu/eurostat>)
3. UNICEF. (2021). Women's Empowerment and Demographic Transition. (<https://data.unicef.org/>)
4. World Values Survey. (2020). Cultural Change in Eastern Europe. (<https://www.worldvaluessurvey.org/wvs.jsp>)
5. ООН. (2022). World Population Prospects. (<https://www.un.org/development/desa/pd/>)
6. Міжнародна організація з міграції. (2021). Молодь та міграція в Україні. (<https://www.iom.int/>)
7. World Bank. (2020). Family Policies in Eastern Europe. (<https://www.worldbank.org/ext/en/home>)
8. Міністерство соціальної політики України. (2022). Доповідь про стан сімейної політики. (<https://www.msp.gov.ua/>)

А. Ченіза, ПТБбт-22

Порівняйте розвиток Західної та Східної Європи у часи Холодної війни. Яким чином США та СРСР відповідно впливали на політичні та економічні процеси в цих країнах?

Холодна війна, глобальне протистояння між Сполученими Штатами Америки (США) та Союзом Радянських Соціалістичних Республік (СРСР) та їхніми союзниками, глибоко трансформувало політичний, економічний та соціальний ландшафт Європи [1]. Континент розколовся на два ідеологічно протилежні блоки: Західну Європу, що тяжіла до США, та Східну Європу, яка перебувала під впливом СРСР. Ця доповідь має на меті порівняти траєкторії розвитку цих двох частин Європи в період Холодної війни, а також дослідити механізми та наслідки впливу США та СРСР на політичні та економічні процеси в цих регіонах [5].

Після завершення Другої світової війни Європа зіткнулася з новою

геополітичною реальністю. Перемога антигітлерівської коаліції не призвела до об'єднання, а навпаки, заклала основу для ідейного та політичного розмежування [2].

Країни Західної Європи, звільнені від нацистської окупації за активної підтримки західних союзників, обрали модель розвитку ліберально-демократичних політичних систем. Ключовими рисами політичного розвитку цього регіону стали:

Формування багатопартійності: У більшості західноєвропейських держав утвердилися стабільні багатопартійні системи, що забезпечували політичну конкуренцію та представництво різних соціальних верств. Прикладами слугують ФРН, Франція, Італія та Велика Британія.

Затвердження верховенства права: Діяльність державних інститутів та громадян ґрунтувалася на конституційних принципах та законодавстві, що гарантувало стабільність та законність.

Гарантування основних прав і свобод людини: Уряди західноєвропейських країн декларували та забезпечували дотримання фундаментальних прав і свобод, таких як свобода слова, преси, зібрань, віросповідання, право на приватну власність тощо.

Активізація європейської інтеграції: Усвідомлюючи необхідність подолання наслідків війни та протистояння комуністичній загрозі, західноєвропейські країни ініціювали процес економічної та політичної інтеграції. Важливими етапами стали створення ЄОВС, ЄЕС та Євратому, що стали підґрунтям для майбутнього ЄС.

Країни Східної Європи, звільнені Радянською армією, потрапили до сфери політичного впливу СРСР. За підтримки Москви в цих державах були встановлені комуністичні режими, які характеризувалися наступними ознаками:

Панування комуністичних партій: Комуністичні партії стали єдиною керівною силою, ліквідувавши будь-яку політичну опозицію. Прикладами є Польська Народна Республіка, Чехословацька Соціалістична Республіка, Угорська Народна Республіка, НДР, Румунська Соціалістична Республіка та Народна Республіка Болгарія.

Централізоване державне управління та партійний контроль: Усі аспекти суспільного життя перебували під жорстким контролем комуністичної партії та держави. Ідеологічні настанови партії визначали політику в економіці, культурі, освіті та інших сферах.

Обмеження прав і свобод громадян: Основні права та свободи були значно обмежені. Існувала сувора цензура, контроль над засобами масової інформації, обмеження свободи пересування, виїзду за кордон, слова та зібрань.

Інтеграція в рамках радянської сфери впливу: Країни Східної Європи були інтегровані в політичні та економічні структури, контрольовані СРСР, такі як ОВД – військово-політичний блок у відповідь на НАТО, та РЕВ – економічне об'єднання країн соціалістичного табору.

Економічний розвиток Західної та Східної Європи в період Холодної війни відбувався за принципово різними моделями, що зумовило значні розбіжності у рівні життя, технологічному прогресі та загальній економічній ефективності.

Економічна система країн Західної Європи ґрунтувалася на принципах ринкової економіки з домінуванням приватної власності, вільної конкуренції та державного регулювання, спрямованого на забезпечення соціальної справедливості. Ключовими факторами економічного зростання були:

"План Маршалла": Програма економічної допомоги від США, яка надала значні фінансові ресурси для відновлення зруйнованої війною економіки західноєвропейських країн, сприяючи модернізації промисловості та інфраструктури [3].

Формування соціальної держави: Уряди західноєвропейських країн активно впроваджували системи соціального захисту, включаючи державне медичне страхування, пенсійне забезпечення, допомогу по безробіттю та розвинену систему освіти. Це сприяло підвищенню рівня життя та соціальній стабільності.

Прогрес у технологіях та інноваціях: Західна Європа стала одним із центрів технологічного розвитку, активно впроваджуючи новітні технології в промисловість, сільське господарство та сферу послуг. Розвивалися такі галузі, як автомобілебудування, електроніка, хімічна промисловість.

Активна участь у міжнародній торгівлі: Країни Західної Європи були відкриті для міжнародної торгівлі та інвестицій, що стимулювало економічне зростання та підвищувало конкурентоздатність їхніх економік.

Економічна система країн Східної Європи базувалася на засадах централізованого планового господарства з переважанням державної власності на засоби виробництва. Основні рішення щодо виробництва, розподілу ресурсів та цін приймалися державними плановими органами. Наслідками такої моделі стали:

Пріоритет розвитку важкої промисловості: Планова економіка часто надавала перевагу розвитку галузей важкої промисловості та військово-промислового комплексу на шкоду виробництву товарів народного споживання та легкої промисловості.

Низька ефективність та технологічне відставання: Відсутність конкуренції та ринкових стимулів призводила до низької продуктивності, повільного впровадження нових технологій та відставання від Заходу за рівнем технологічного розвитку. **Систематичний дефіцит споживчих товарів:** Неефективне централізоване планування часто не могло задовольнити потреби населення в якісних та різноманітних товарах повсякденного вжитку, що спричиняло дефіцит та черги.

Залежність від СРСР у рамках РЕВ: Економічна інтеграція в рамках РЕВ часто мала нерівноправний характер та була спрямована насамперед на задоволення потреб Радянського Союзу, обмежуючи економічну самостійність країн-учасниць.

Дві супердержави – США та СРСР – відіграли ключову роль у формуванні політичних та економічних систем у своїх сферах впливу в Європі. Вплив США на Західну Європу:

Політичний вплив: США активно підтримували демократичні рухи та уряди в Західній Європі, надаючи політичну та економічну допомогу для зміцнення їхньої стійкості перед комуністичною загрозою. "Доктрина Трумена" започаткувала політику стримування поширення комунізму. Створення військово-політичного блоку НАТО стало важливим інструментом гарантування безпеки Західної Європи та протидії радянській військовій могутності.

Економічний вплив: "План Маршалла" став потужним імпульсом для відновлення та модернізації економіки Західної Європи, заклавши фундамент для її подальшого процвітання. США також сприяли розвитку ринкових інститутів та європейської інтеграції, розглядаючи сильну та об'єднану Західну Європу як важливого союзника у протистоянні СРСР. Вплив СРСР на Східну Європу:

Політичний вплив: СРСР відіграв вирішальну роль у встановленні комуністичних режимів у країнах Східної Європи, використовуючи політичний тиск, військову присутність та підтримку лояльних до Москви політичних сил. Будь-які спроби відхилення від прорадянського курсу жорстко придушувалися (наприклад, повстання в Угорщині 1956 р., "Празька весна" 1968 р.). Створення

ОВД стало відповіддю на НАТО та інструментом військово-політичного контролю над країнами Східного блоку.

Економічний вплив: СРСР ініціював створення РЕВ як інструменту економічної інтеграції країн соціалістичного табору. Проте ця інтеграція часто мала асиметричний характер, де економічні інтереси країн Східної Європи підпорядковувалися потребам Радянського Союзу. СРСР також здійснював значний політичний вплив на економічну політику країн-сателітів [4].

Висновок: Епоха Холодної війни стала періодом глибокого розколу Європи, що зумовило принципово різні траєкторії політичного та економічного розвитку Західної та Східної частин континенту. Західна Європа, під впливом США, обрала шлях демократії, ринкової економіки та інтеграції, досягнувши значного економічного зростання та підвищення рівня життя. Східна Європа, перебуваючи під домінуванням СРСР, розвивалася в рамках комуністичних режимів та планової економіки, що призвело до економічної неефективності та обмеження прав і свобод громадян.

Вплив США та СРСР був визначальним у формуванні цих різних моделей розвитку. США підтримували становлення демократичних інститутів та ринкових механізмів у Західній Європі, надаючи економічну та військову допомогу. СРСР, у свою чергу, встановлював та підтримував комуністичні режими у Східній Європі, контролюючи політичні та економічні процеси в регіоні.

Розпад Радянського Союзу та завершення Холодної війни відкрили нову еру в історії Європи, створивши передумови для об'єднання континенту та інтеграції колишніх країн соціалістичного табору в європейські політичні та економічні структури. Проте спадщина Холодної війни продовжує впливати на сучасні політичні та економічні процеси в Європі, нагадуючи про складний та суперечливий період в історії континенту.

Список використаних джерел:

- 1 Холодна війна URL: https://osvita.ua/vnz/reports/world_history/4742/
- 2 Презентація "Динаміка холодної війни" URL: <https://naurok.com.ua/prezentaciya-dinamika-holodno-viyni-191436.html>
- 3 План Маршалла URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D0%BB%D0%B0%D0%BD_%D0%9C%D0%B0%D1%80%D1%88%D0%B0%D0%BB%D0%BB%D0%B0
- 4 Радянське домінування у східноєвропейських країнах URL: https://osvita.ua/vnz/reports/world_history/31745/

Л. Шмельова, ПТБкл-22

Дайте оцінку ефективності інститутів ЄС, що відповідають за безпеку

Євросоюз — це політичний та економічний союз двадцяти семи країн. Аби регулювати таке масштабне об'єднання багатьох доволі відмінних за різними ознаками (культурно, релігійно, консервативно, економічно і т.д.) країн, в ЄС є сім різних інституцій, тобто, органів Європейського союзу, які представляють та забезпечують інтереси всіх країн-членів. Хоча всі 7 інституцій так чи інакше пов'язані з безпекою ЄС, головними інституціями, відповідальними за безпеку вважаються Європейська Рада, Рада Європейського Союзу, Європейська комісія та Європейський Парламент [1]. Але не зважаючи на різноманітність інститутів, наскільки ефективно вони справляються зі сферою безпеки?

Безпека — це багатостороннє поняття, тож почнемо з економічної безпеки. Економічна безпека в ЄС є на доволі високому рівні, але це багатогранне поняття, на яке впливають різноманітні чинники, тож рівень безпеки може змінитися. По-перше, Європа є одним із найрозвиненіших економічних регіонів у світі з високим рівнем інновацій та високими показниками ВВП. Для точнішого визначення рівня економічної безпеки існує Global Competitiveness Index (GCI) - індекс економічної конкурентоспроможності. Станом на 2020 рік, навіть після епідемії Ковід-19, що була великим економічним потрясінням для всього світу, більшість країн Європи не впали в індексі GCI. Наприклад, у 2018 у Нідерландів індекс становив 0,84 - а в 2020 став 0,92. У Австрії, Швеції та Мальті індекс зріс із 0,85, 0,86 та 0,89 до 0,88, 0,89 та 0,9 відповідно. Є й ті, у кого індекс знизився, до прикладу в 2018 у Німеччини був індекс 0,7, а в 2020 став 0,47, що є незадовільним рівнем безпеки. Але навіть із такими пок-

азниками, ЄС є одним із економічно найбезпечніших регіонів планети [2.] Із роками постають нові загрози, або просто ЄС відкриває очі на те, що й так існувало. 24 січня 2024 року Європейська комісія презентувала пакет заходів для зміцнення економічної безпеки ЄС в умовах війни росії проти України та зростання напруження в світі. Документ стосувався 5 пунктів: посилення перевірок іноземних інвестицій, оцінка інвестицій ЄС в проекти, що можуть

стосуватися воєнного призначення, або того, що ставить під загрозу міжнародну безпеку. Третім пунктом було зазначено посилення контролю за експортом товарів подвійного призначення, четвертим пунктом є підтримка розробок технологій з потенціалом подвійного призначення всередині самого ЄС. Та фінальним пунктом назвали підвищення безпеки наукових досліджень у ЄС [3].

Але не все так ідеально, як би хотілося. Через непостійну зовнішню політику США на початок 2025, теперішнього року, ЄС починає думати про те, що треба посилювати свої позиції та віддалятися від штатів. Наприклад, нещодавно президент США Дональд Трамп ввів високі мита на всі товари з більшості країн світу, включно з ЄС. Єдності в самому союзі щодо відповіді на ці дії США не було, що є погано. Італія та Великобританія вважають, що варто домовлятися з президентом США [4], натомість прем'єр Іспанії пообіцяв «рішучо відповісти». На тлі цих обставин, ЄС думає про зближення з Китаєм, наприклад лідери ЄС збираються в липні відвідати Китай [5], також зняти мита на китайські автомобілі, що теж не є добре, бо Китай відомий хижацькою політикою та шпигуванням завдяки своїм товарам, від телефонів до портових кранів.

Великою проблемою ЄС є міграція та міграційна безпека. У цьому напрямку є позитивні зміни, хоча поки що незначні. Вже більше 10 років Євросоюз активно приймає мігрантів з близького сходу та північної Африки. Це стало великою проблемою, бо ЄС не змогли нормально інтегрувати мігрантів, через що замість нових працездатних громадян, з'явилися бандитські угруповання, діаспори, що не хочуть співіснувати з місцевими жителями та сотні тисяч людей, які сидять на грошах від держави. Це призвело до підвищення рівню злочинності, марнуванню мільйонів із бюджетів країн на марну підтримку мігрантів, які нічого не приносять у економіку. Протягом останнього року, ситуація змінюється на краще. Наприклад, це завдяки приходу нових лідерів ЄС, Таких як прем'єрка Італії Джорджія Мелоні та майбутній канцлер Німеччини Фрідріх Мерц, які вважають, що потрібно посилено боротися з міграцією, адаптувати вже наявних біженців та висилати тих, хто несе лише шкоду. За рік нелегальна міграція до ЄС скоротилася на 31%, найбільше зниження на балканському маршруті – на 64%

І, звичайно, важливо згадати про безпеку зовнішніх загроз, особливо з боку росії. Увесь час свого існування ЄС покладався на США та їхню ядерну парасольку, тож армії Євросоюзу були доволі мало чисельними та слабкими, ВПК не розвивалося, а більшість країн не витрачали на оборону навіть 2%

ВВП, які вимагають за умовами вступу до НАТО. Але за останні кілька років сталося багато подій, що спонукають ЄС прокидатися та ставати самостійними. До прикладу, це повномасштабна війна росії проти України, розробка ядерної зброї в Ірані та КНДР, нестабільна позиція США в геополітиці. У часи найбільшої після 2 світової війни в Європі, США не є надійним гарантом безпеки, вони погрожують вийти з НАТО, не обіцяють захисту ЄС у разі нападу, тож Євросоюз потроху починає розуміти, що потрібно захищатися самим. За останні місяці багато країн ЄС підняли видатки на оборону, збільшили допомогу Україні та почали розвивати власне ВПК. 4 березня 2025 року президентка Єврокомісії Урсула Фон Дер Ляєн оголосила про пакет на 800 млрд євро на переозброєння Європи та України [7]. Це, безперечно, є правильним рішенням, але як і багато чого в ЄС, воно загрузає в купі бюрократії.

Тож, можна прийти до висновку, що інститути ЄС не дуже добре справляються з викликами внутрішньої та зовнішньої безпеки.

Список використаних джерел

1. Інститути європейського союзу URL:
<https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/bbbeceb7-ab91-40f1-a776-abb937a258f5/content>
2. ПОКАЗНИКИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ КРАЇН ЄС URL:
https://www.researchgate.net/publication/368478070_Pokazniki_ekonomicnoi_bezpeki_krain_ES_vpliv_pandemii_COVID-19_Economic_security_indicators_of_EU_countries_impact_of_the_COVID-19_pandemic
3. Як Брюссель хоче зміцнити економічну безпеку ЄС URL:
<https://www.dw.com/uk/es-zmicnue-ekonomicnu-bezpeku-so-proponue-evrokomisia/a-68076679>
4. Мелоні їде до Трампа домовлятися про тарифи URL:
<https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3979973-meloni-ide-do-trampa-domovlatis-pro-tarifi.html>
5. Лідери ЄС збираються до Пекіну URL:
<https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3980998-lideri-evrosouzu-planuut-u-lipni-vidvidati-pekina-dla-zustrici-iz-si-czinpinom-zmi.html>
6. Нелегальна міграція до Європи за останній рік URL:
https://lb.ua/world/2025/04/12/670825_frontex_nelegalna_migratsiya_ies.html

А. Шуригіна, МЕВ-22

Проаналізуйте залежність взаємовідносин між США та ЄС від партійної належності президента США. Чи можна виділити стійкі закономірності?

Відносини між США та Європейським Союзом є ключовим елементом глобальної безпеки, економіки та політики. Ці дві потужні сили разом формують так званий трансатлантичний альянс, який визначає багато важливих процесів у світі. Водночас характер цих відносин значною мірою залежить від того, хто саме очолює США — демократ чи республіканець.

Зміни у зовнішній політиці США після кожних президентських виборів часто суттєво впливають на стратегічні домовленості, економічні ініціативи, підходи до клімату, оборони та безпеки. Наприклад, адміністрація Дональда Трампа (Республіканська партія) демонструвала більш ізоляціоністський курс і навіть конфронтацію з ЄС, тоді як Джо Байден (Демократична партія) активно підтримує єдність з Європою.

Розуміння цієї залежності є важливим для прогнозування майбутнього трансатлантичної співпраці, особливо в умовах загострення глобальних викликів — війни в Україні, енергетичної кризи, нових економічних викликів. Тому аналіз закономірностей у зовнішній політиці США щодо ЄС є надзвичайно актуальним.

Історія відносин між США та Європейським Союзом показує, що партійна належність американського президента справді впливає на характер трансатлантичного діалогу. Водночас вплив цей не завжди прямолінійний.

Загалом, демократи більш схильні підтримувати багатосторонні союзи, міжнародні організації, кліматичні угоди та концепцію глобальної взаємозалежності. Для них ЄС — природний союзник у питаннях демократії, прав людини та сталого розвитку. Наприклад:

- Барак Обама активно підтримував європейську інтеграцію та співпрацю по лінії НАТО та ООН.
- Джо Байден не лише відновив відносини з ЄС після Трампа, але й підписав масштабні оборонні ініціативи, погодив глобальний мінімальний корпоративний податок та ініціював співпрацю в сфері клімату.

Республіканці ж, як правило, фокусуються на національних інтересах США, демонструють більшу критичність до наднаціональних інституцій (ЄС, ООН) і віддають перевагу двостороннім угодам. Найяскравішим прикладом став Дональд Трамп, який:

- вивів США з Паризької кліматичної угоди;
- пригрозив зменшенням фінансування НАТО;
- звинувачував ЄС у “економічній експлуатації США”;
- підтримував Brexit як “хороший приклад незалежності”.

Цей ізоляціоністський курс викликав занепокоєння серед європейських партнерів та призвів до певного охолодження відносин.

Однак не все так однозначно. Деякі стратегічні напрями залишаються сталими незалежно від партії. Наприклад:

- підтримка ЄС як партнера в боротьбі з тероризмом;
- співпраця в рамках НАТО;
- економічне партнерство через взаємну вигоду;
- протистояння авторитарним загрозам, зокрема з боку Китаю та росії.

Таким чином, можна виділити певні закономірності:

1. За демократів спостерігається більша відкритість до ЄС, зростає кількість спільних ініціатив.

2. За республіканців — акцент на торгівельному егоїзмі, критика багатосторонніх домовленостей, прагнення переглядати партнерства в інтересах США.

3. Але оборонна та геополітична співпраця з ЄС — зберігається незалежно від партійної належності.

Окрім зовнішньої політики, внутрішньополітичні установки також впливають на трансатлантичні відносини. Демократи традиційно виступають за посилення кліматичної політики, прав меншин, інклюзивності — а ці цінності збігаються з пріоритетами Європейського Союзу. Відповідно, співпраця в таких сферах як «зелена трансформація», цифрова безпека, штучний інтелект є активнішою саме за демократичного президента.

Щодо торгівлі, то республіканці схильні захищати американський бізнес жорсткими митами або переглядом угод. Приклад — конфлікт США та ЄС за Трампа через мита на європейську сталь та алюміній. Демократи намагаються пом'якшити ці торгові суперечки через переговори, як це зробила адміністрація Байдена у 2022 році.

Не менш важливою є реакція ЄС на зміну адміністрацій у США.

Брюссель часто демонструє обережність при формуванні стратегічних рішень у період після американських виборів, адже очікує зміни курсу. Це свідчить про те, що партійна належність американського президента вже давно стала фактором ризику або, навпаки, надії для європейських партнерів.

Також варто згадати військовий аспект. Хоч республіканці часто критикують НАТО за «недостатній внесок» Європи в оборону (що робив і Трамп), водночас саме за республіканських президентів США активніше фінансують військову промисловість, що теж може позитивно відобразитися на підтримці союзників, зокрема України. Це ще раз підкреслює складність і багатогранність теми.

Отже, хоча партійна належність не визначає всього, вона створює чіткий політичний фон для відносин США та ЄС. І ця залежність — важливий фактор, який мають враховувати дипломати, аналітики та міжнародні партнери при плануванні довгострокової співпраці.

Список використаних джерел

1. Official Website of the White House – <https://www.whitehouse.gov>
2. Council on Foreign Relations. *US-EU Relations: Historical Timeline*
3. Biden, J. (2021). *Remarks at the Munich Security Conference*
4. Trump, D. (2018). *UN General Assembly Speech*
5. Івашко Я. *Трансатлантичні відносини: еволюція та виклики*. – Київ, 2022.
6. Freedman L. *The Future of War*. – Penguin Books, 2019.
7. Дорошенко В. *Партійний чинник у зовнішній політиці США*. – Політична наука, 2021.